

Trends in Leiden 2020

Inleiding Trends in Leiden

Deze “Trends in Leiden 2020” biedt op hoofdlijnen inzicht in belangrijke ontwikkelingen in Leiden, aan de hand van statistische informatie. Informatie hiervoor is verzameld in alle hoeken en gaten van de organisatie en op internet. Het doel is om de lezer op een compacte manier nieuwe inzichten te geven. Dit kan helpen om (soms hardnekkige) misverstanden over Leiden uit de weg te ruimen, maar ook bij de vraag ‘Hoe zat het ook al weer?’

Compleet is deze informatie niet: dat kan niet als de hele stad het onderwerp is. Maar hopelijk wel verrassend en interessant om eens rustig door te bladeren. Zodat we allemaal hetzelfde beeld hebben over de basisfeiten van onze stad. Wat zijn we eigenlijk voor soort stad, wat is belangrijk, wat gaat goed, en wat niet?

De informatie van “Trends in Leiden 2020” kan ons helpen keuzes te maken of een speech of rapport te verrijken met achtergrondinformatie of leuke weetjes.

En mocht u iets missen: klik eens door op een van de vele verwijzingen, zoals onze website www.leidenincijfers.nl.

Wij staan open voor suggesties en vragen!

Concernstaf, Beleidsonderzoek.

info@leidenincijfers.nl

Inhoud

Bevolking

Internationale stad

Kennisstad

Cultuur, historie en toerisme

Duurzaamheid

Wonen & verstedelijking

Gezondheid & sport

Mobiliteit

Werk en ondernemen

Leefbaarheid & veiligheid

Maatschappelijke ondersteuning

Inkomen

Digitalisering

Gebruik de iconen hieronder om door het document te klikken

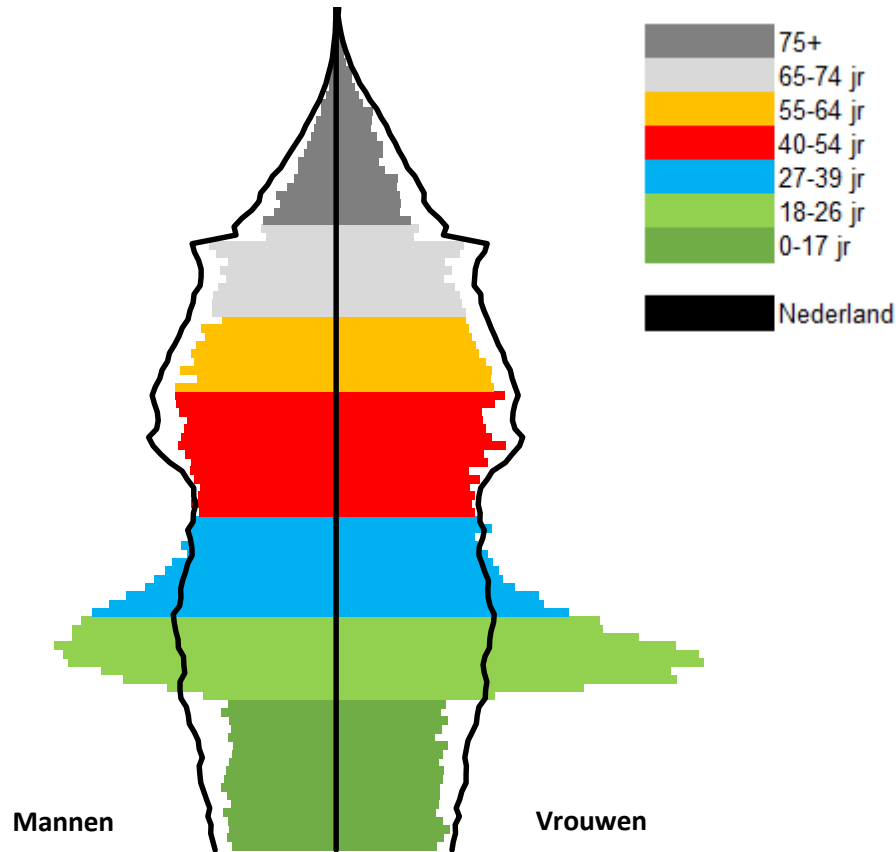

Bevolking

- **Leeftijdsopbouw**
- **Bevolkingsontwikkeling tot nu**
- **Bevolkingsprognose**
- **Dynamiek: geboorte en sterfte**
- **Verhuizingen**
- **Huishoudens**
- **Bevolkingsprognose**

Bevolkingspiramide Leiden (2019)

Meer info: www.leidenincijfers.nl

Leeftijdsoopbouw: veel (vrouwelijke) 18 t/m 26 jarigen

De bevolkingsopbouw van Leiden naar leeftijd wordt weergegeven in een bevolkingspiramide.

Het lijntje eromheen is de opbouw van de bevolking van Nederland, ter vergelijking.

Wat meteen opvalt is het grote aantal jongeren v.a. 19 jaar in Leiden, met name vrouwen. Dit hangt samen met het feit dat Leiden een universiteitsstad is met veel studies die relatief veel vrouwen aantrekken. (Bijna) alle andere leeftijden zijn in Leiden juist relatief minder aanwezig dan in Nederland.

20% is 18 t/m 26 jaar

(11% in Nederland)

De brede lichtgrijze balken rond de leeftijd van 70 – 75 jaar duiden op de baby boomers (vlak na WO II geboren). Deze groep zal naar boven opschuiven en is verantwoordelijk voor een deel van de vergrijzing.

Gemiddelde leeftijd: 39 jaar

Bevolkingsomvang: gestage groei

Op 1 januari 2019 telde Leiden 124.906 inwoners. In 1988 waren dat er nog maar 107.936. Leiden groeide tot 2006 (met een klein dipje rond 2000), toen er ruim 118.000 inwoners waren, daarna daalde het tot 2009, waarna de stijging weer inzetste. De stijging is niet uniek voor Leiden: de meeste steden maken een groei door.

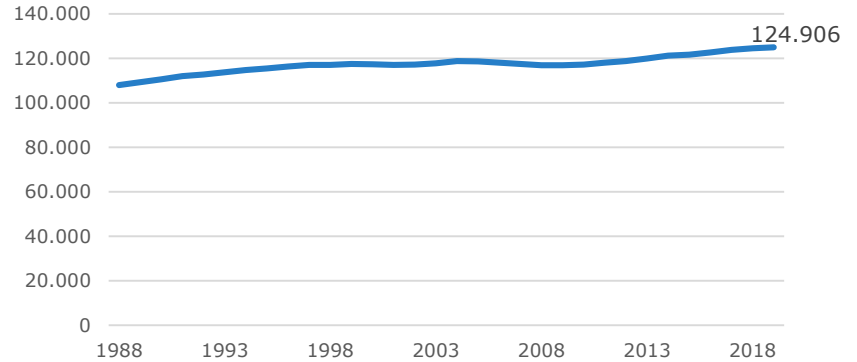
Ligging van de 32 gemeenten met meer dan 100.000 inwoners

Leiden is de 21^e gemeente in Nederland qua bevolkingsomvang.

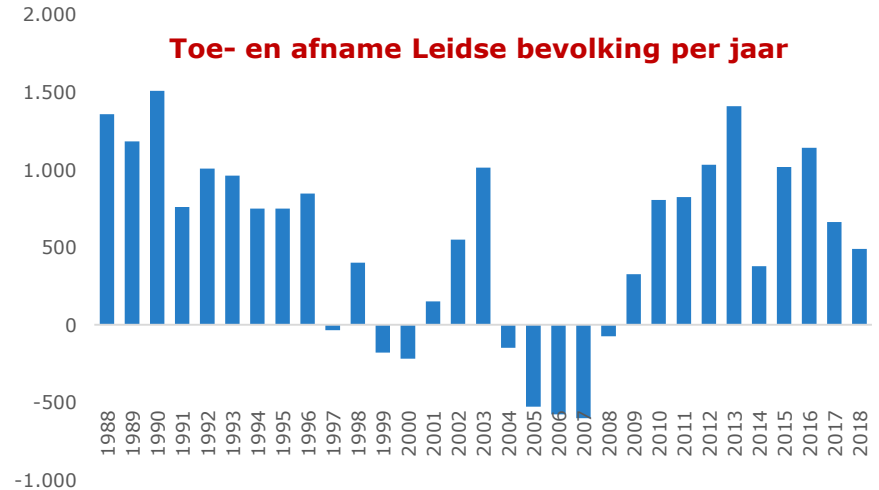
Zoetermeer heeft iets meer dan 125.000 inwoners en is daarmee net wat groter dan Leiden.

Bron: [Wikipedia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Leiden) Meer info: www.leidenincijfers.nl

Bevolkingsontwikkeling Leiden

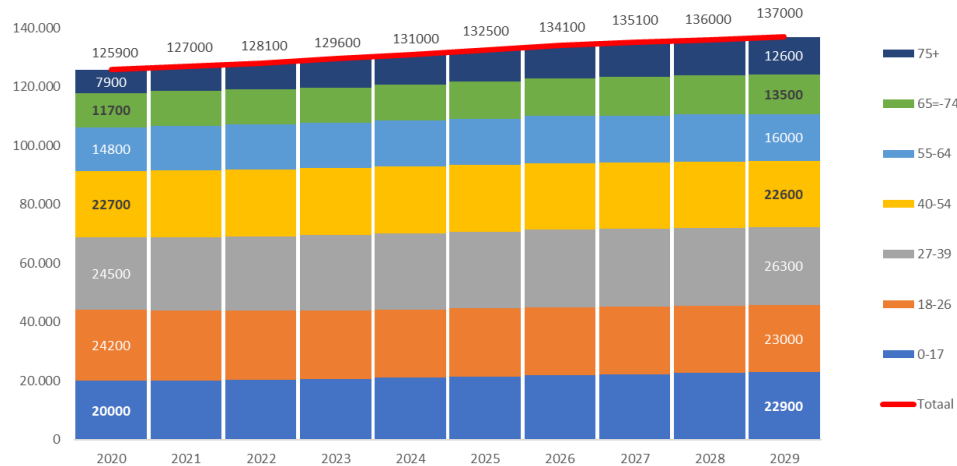
Toe- en afname Leidse bevolking per jaar

Bevolkingsprognose: Leidse bevolking blijft groeien

Leiden heeft nu bijna 125 duizend inwoners. In 1988 had Leiden 109 duizend inwoners. In 2029 heeft Leiden naar verwachting ca. 137 duizend inwoners.

Bevolkingsprognose per leeftijdsgroep tot 2030

De grafiek laat zien dat de groei in bijna alle leeftijdsgroepen zal plaatsvinden. De grootste groei zien we bij de 75-plussers: bijna 5 duizend ouderen erbij in 2030. Alleen de leeftijdsgroep van 18 t/m 26 jaar lijkt iets af te nemen (studenten; oranje) en de groep van 40 t/m 54 jaar blijft ongeveer gelijk (geel).

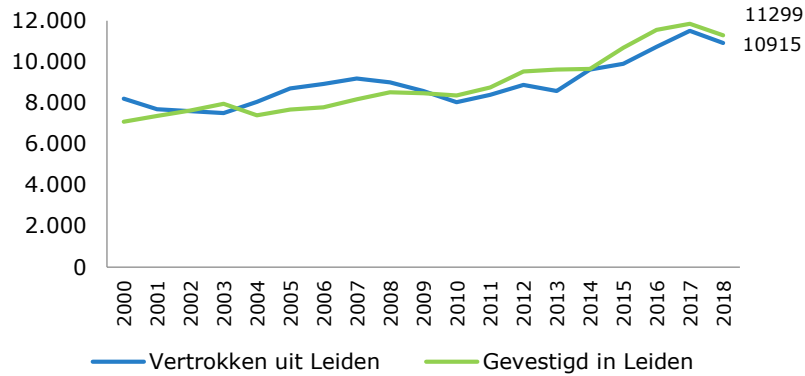
Voor de totale bevolking zijn ook prognoses gemaakt voor 2040 en 2050:

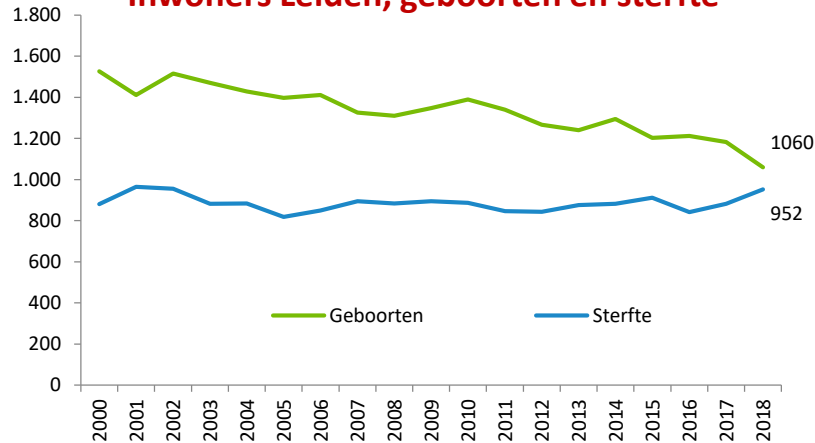
2020: 125.900 inwoners
2030: 137.000 inwoners
2040: 145.200 inwoners
2050: 151.000 inwoners

Meer info: www.leidenin cijfers.nl

Inwoners Leiden, gevestigd en vertrokken

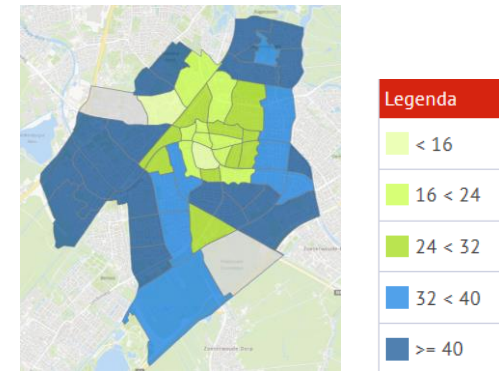
Inwoners Leiden, geboorten en sterfte

Verhuizingen: dynamiek in de bevolking, maar ook honkvast

Leiden is een dynamische stad. Elk jaar verhuizen er duizenden mensen in en uit: in 2018 kwamen er 11.299 mensen van elders en vertrokken er 10.915. Dit was, na jaren van veel dynamiek, voor het eerst minder dan het jaar ervoor. Ondanks de dynamiek zijn er ook veel Leidenaren die 10 jaar of langer op hetzelfde adres wonen. In o.a. de Stevenshof meer dan 40%.

% inwoners dat > 10 jaar op zelfde adres woont

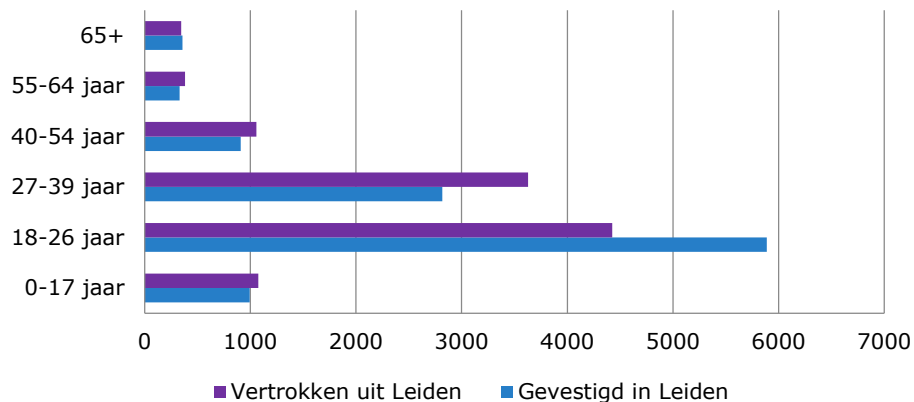

Linksonder zien we dat de orde van grootte van geboorte en sterfte een factor 10 minder is: rond de duizend personen per jaar. Het aantal geboorten is afgenomen de laatste 20 jaar.

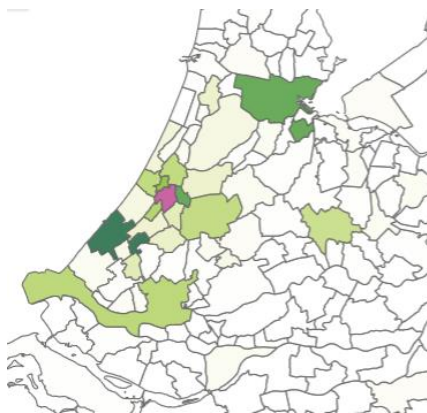
Meer info: www.leidenincijfers.nl

Vestiging en vertrek naar leeftijd (2018)

Verhuisbestemming vanuit Leiden, v.a. 18 jaar (2017)

Buitenland:
8940 volwassenen
verhuisden vanuit
Leiden. Daarvan ging
31% in het buitenland
wonen.

Verhuisbewegingen: Vanuit Leiden meeste naar Den Haag

Zoals in een studentenstad valt te verwachten is er in de groep 18 t/m 26 jaar meer vestiging dan vertrek en in de oudere leeftijdsgroep (met name 27-39 jaar) een vertrekoverschot. Niet iedereen die hier onderwijs heeft genoten kan en wil in Leiden blijven wonen.

Dynamische verhuistool

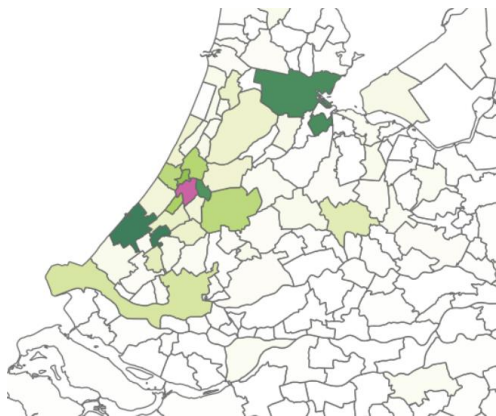
Het CBS heeft een dynamische (dashboard)tool om verhuizingen (van volwassenen) in en uit gemeenten en binnen een gemeente in kaart te brengen: waar gaan verschillende groepen heen of waar komen ze vandaan? Ook verhuizingen binnen Leiden zijn hier te vinden, en of de huishoudensamenstelling dan verandert. Hoe donkerder groen, des te meer mensen gaan er heen of komen er vandaan

Links op de kaart zien we de bestemmingen van alle uit Leiden verhuisde volwassenen.

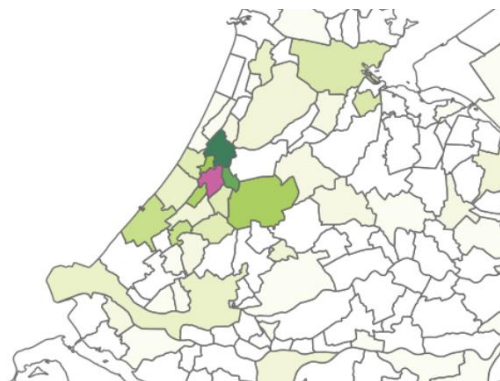
N.B. Bij Kennisstad wordt ingezoomd op studentenleeftijd en jonge gezinnen

Meer info: [Dashboard Verhuizingen \(CBS\)](#) en www.leidenincijfers.nl

Herkomst van verhuizers naar Leiden, v.a. 18 jaar (2017)

Herkomst van verhuizers naar Leiden, v.a. 65 jaar (2017)

Verhuisbewegingen: Veel uit A'dam en Den Haag naar Leiden

In 2017 verhuisden ruim 9.535 volwassenen naar Leiden, waarvan een derde uit het buitenland. Op de vorige slide zagen we dat ook van de groep die Leiden verlaat een derde naar het buitenland vertrekt. Dat is dus min of meer in evenwicht.

De mensen die vanuit elders in Nederland naar Leiden komen staan op de kaart linksboven. Amsterdam en Den Haag zijn belangrijke 'leveranciers' van nieuwe Leidenaren. Maar ook de Leidse regio. Hoe donkerder groen, des te meer mensen komen er vandaan.

Buitenland:
9535 volwassenen
verhuisden naar
Leiden. Daarvan kwam
32% uit het
buitenland.

65+

Je kunt op allerlei groepen inzoomen: zo kwamen er ruim 1.200 65-plussers naar Leiden, 12% vanuit het buitenland. En op de kaart is te zien: veel vanuit Teylingen (18%).

Meer info: [Dashboard Verhuizingen \(CBS\)](#)

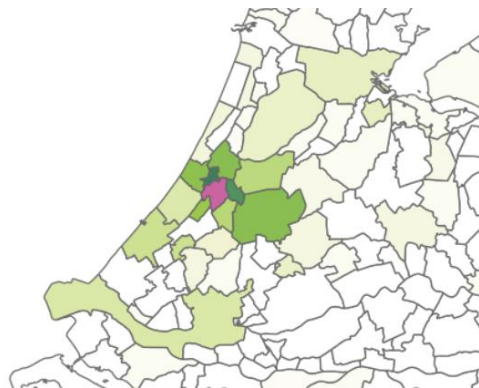
Verhuisbestemming vanuit Leiden, 18 t/m 29 jarigen

Buitenland:

5345 volwassenen van 18 tot 30 jaar verhuisden vanuit Leiden. Daarvan ging 30% in het buitenland wonen.

Verhuisbestemming vanuit Leiden, jonge gezinnen

Buitenland:

595 volwassenen in een gezin met jonge kinderen verhuisden vanuit Leiden. Daarvan ging 18% in het buitenland wonen.

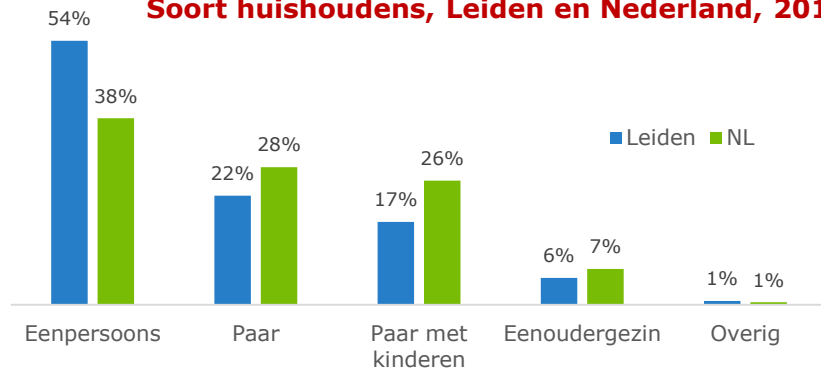
Verhuisbewegingen: Jongeren naar 'de grote stad', gezinnen naar de regio

Het dashboard 'verhuizingen op de kaart' (zie sheet 9) geeft ook goed inzicht in de verhuisbewegingen van jongeren en jonge gezinnen. De verhuisbestemmingen van hen verschilt nogal van elkaar.

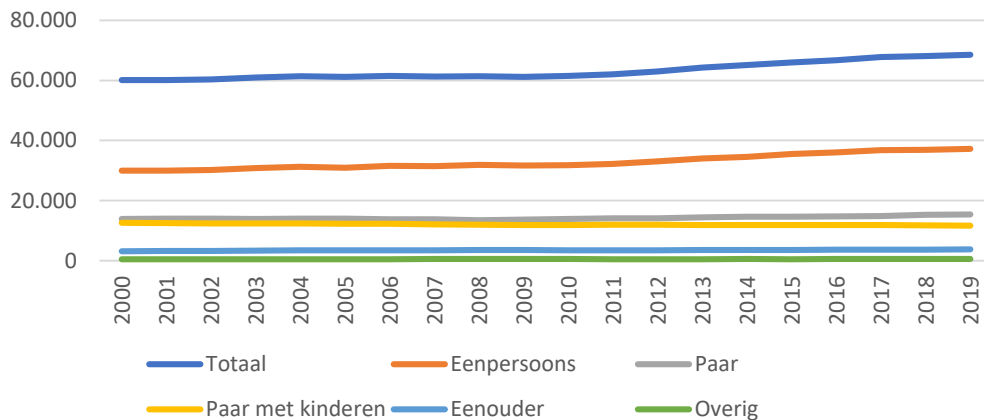
- In totaal vertrokken bijna 5.350 '**jong volwassenen**', van 18 t/m 29 jaar, uit Leiden. Zij gingen vooral naar Amsterdam en Den Haag, maar ook vertrekt 30% naar het buitenland.
- Bijna 600 personen vertrokken als '**jong gezin**' uit de stad. Zij gaan vooral naar Oegstgeest en Leiderdorp en andere gemeenten in de regio. 18% van hen vertrekt naar het buitenland.

Meer info: [Dashboard Verhuizingen \(CBS\)](#)

Soort huishoudens, Leiden en Nederland, 2019

Ontwikkeling soorten huishoudens Leiden

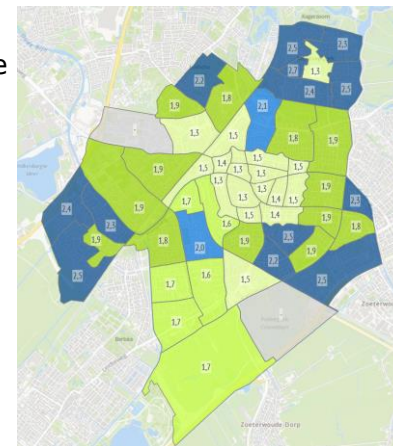

Typen huishoudens: Veel (en steeds meer) 1-persoonshuishoudens

In Leiden is 54% van alle huishoudens een eenpersoonshuishouden, in Nederland is dat 38%. Alle andere groepen zijn relatief kleiner in Leiden.

Het totale aantal Leidse huishoudens is in 20 jaar gegroeid van ruim 60 dzd. naar 68,5 dzd. In de lijngrafiek linksonder zien we dat in de blauwe lijn terug. De groei zit vooral in de eenpersoonshuishoudens (oranje).

De kaart laat de gemiddelde huishoudensomvang zien: klein (lichtgroen) in de binnenstad, groter (donkerblauw) in de Stevenshof en Merenwijk.

Meer info: www.leidenincijfers.nl

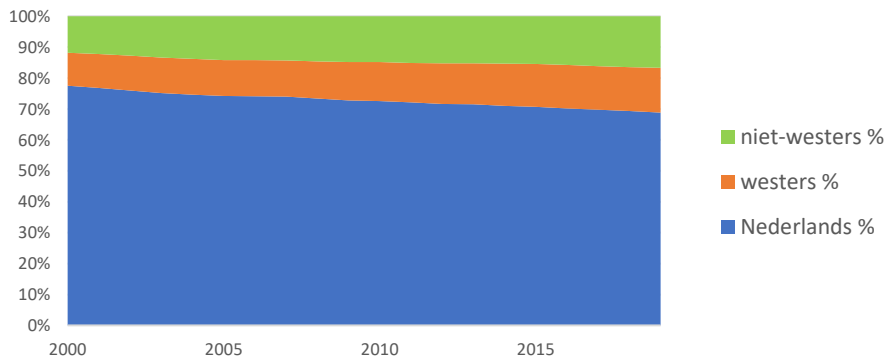
Internationale stad

- **Bevolking naar migratieachtergrond**
- **Migratieachtergrond naar leeftijd**
- **Internationalisering/ expats**
- **Buitenlandse studenten en 'internationals'**

Bevolking naar migratie-achtergrond (%)

Aantal Leidenaren met migratieachtergrond

Bron: BRP via www.leidenincijfers.nl

Migratieachtergrond

In Leiden bestaat de bevolking per 1 januari 2019 uit:

- 68,7% Leidenaren met een Nederlandse achtergrond
- 16,7% Leidenaren met een niet-westerse migratieachtergrond*
- 14,5% Leidenaren met een westerse migratieachtergrond.

In 2000 was de Leidse bevolking minder internationaal dan tegenwoordig. In 2000 had 77,5% een Nederlandse achtergrond. Nu is dat 68,7%. De andere 31,3% van de Leidenaren heeft een migratieachtergrond.

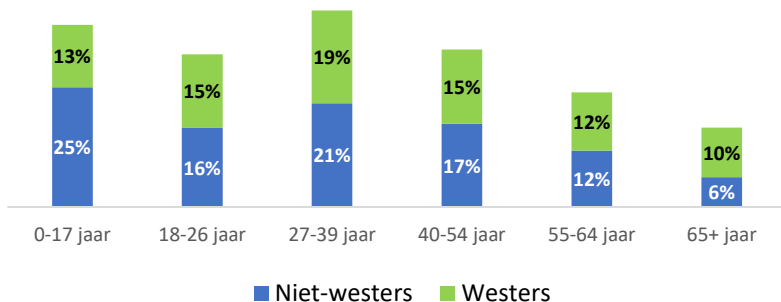
Iemand heeft een migratieachtergrond als hij/zij zelf, dan wel een van de ouders, in het buitenland is geboren.

NB: Migratieachtergrond is niet hetzelfde als nationaliteit.

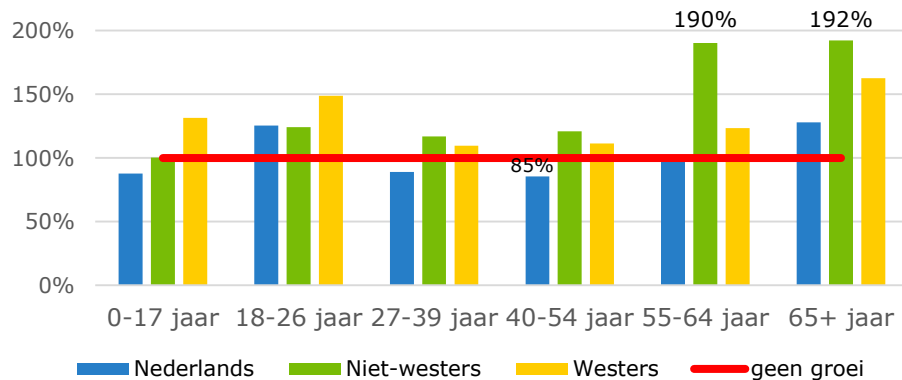
Terwijl het aantal Leidenaren van Nederlandse herkomst in de laatste 20 jaar daalde van bijna 91.000 naar bijna 86.000 steeg het aantal met een migratieachtergrond. Zowel westers als niet-westers.

* Onder de Leidenaren met een niet-westerse migratieachtergrond komen de Marokkaanse en Turkse achtergrond het meeste voor.

Aandeel mensen met migratieachtergrond per leeftijdsgroep

Verandering in de omvang van leeftijdsgroepen, naar herkomst (periode 2009 – 2019; 100% betekent "onveranderd")

Leidenaren met migratieachtergrond: 27-39-jarigen meest internationaal

Per leeftijdsgroep is gekeken welk aandeel al dan niet een (westerse of niet-westerse) migratieachtergrond heeft. Voor Leiden als geheel zijn de cijfers als volgt:

De groep van 27 t/m 39 jaar kent de meeste migratieachtergronden, gevolgd door de jongste groep t/m 17 jaar. Daar zijn het ook relatief wat vaker kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond. Vanaf 40 jaar neemt het aandeel mensen met een migratieachtergrond flink af.

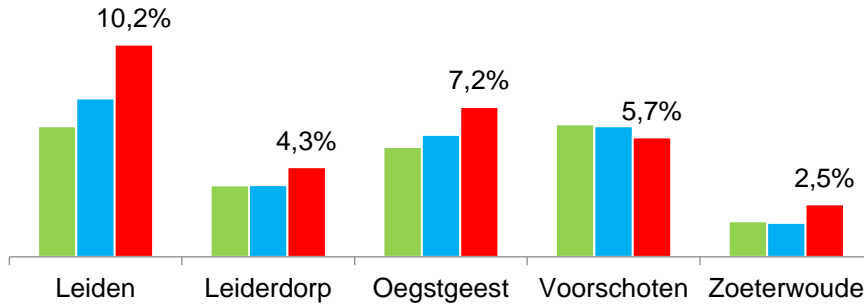
Linksonder zien we de ontwikkeling van 2009 op 2019 voor de diverse herkomsten en leeftijdsgroepen. De rode lijn is 100%: d.w.z. in 2019 evenveel als in 2009. Je kunt dus in 1 oogopslag zien welke groepen zijn gegroeid of gekrompen de afgelopen 10 jaar:

Gekrompen: het meest de 40-54 jarigen van Nederlandse herkomst (blauw, 85%).

Gegroeid: grote groei van niet-westerse (groen)55-plussers. Ook zien we dat de groep 65+ onder alle herkomstgroepen is gegroeid. En dat de groei van de westerse groep (geel) voor alle leeftijdsgroepen wat groter is dan bij de Nederlands herkomst.

Bron: BRP via www.leidenincijfers.nl

% internationals Leidse regio

13.700 internationals in Leiden
11% van de Leidse bevolking

Zie [Feitenblad Internationals in de Leidse regio](#)

Internationalisering: Leiden en de regio internationaler geworden

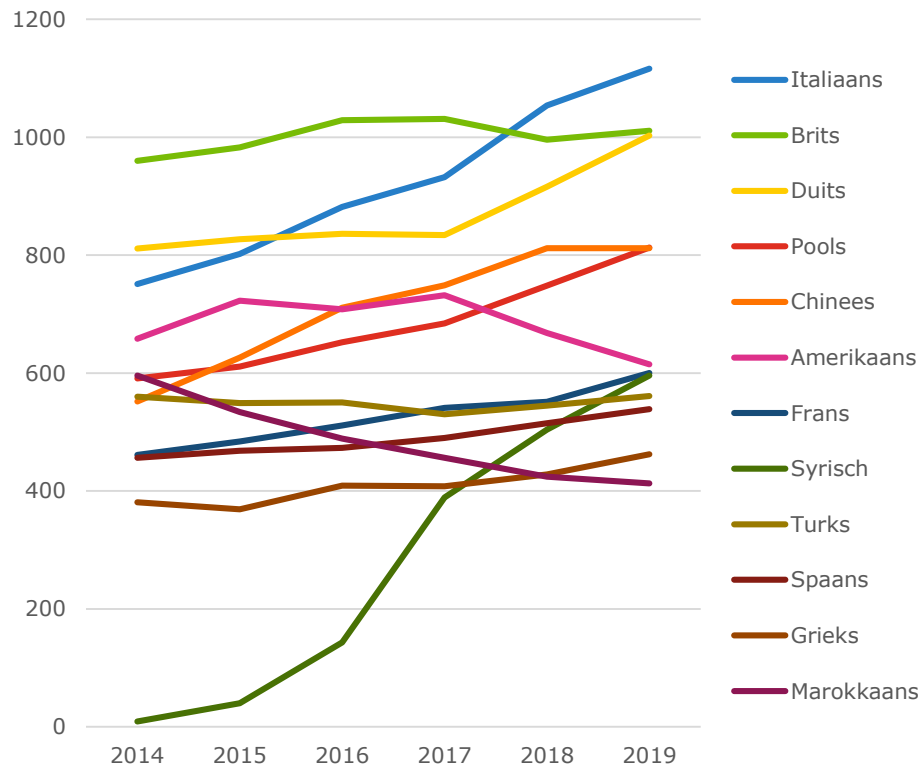
Binnen Leiden, Stad van ontdekkingen zijn verschillende begrippen rondom de internationalisering van de stad. Onder expats worden mensen verstaan met een niet-Nederlandse nationaliteit die voor beperkte tijd in Nederland wonen en werken. Omdat we niet weten hoe veel mensen dit zijn kijken we naar een groep die we wel kennen en die we voor het gemak 'internationals' noemen. Hier vallen dus ook mensen die niet werken onder. Inwoners die meer nationaliteiten hebben, waaronder de Nederlandse, tellen niet mee als international. In 2017 is '20 jaar internationalisering' beschreven in de Leidse regio.

We constateren dat:

- Leiden (en de regio) is de afgelopen 20 jaar geinternationaliseerd. Het percentage inwoners met een buitenlandse nationaliteit is gestegen van 6,3% in 1997 tot 10,2% in 2017. Inmiddels is dit 11%.
- Het % internationals is het hoogst onder de 30 tot 45-jarigen (15,2%)
- De meeste internationals komen uit de Europese Unie (meer dan verdubbeld in 20 jaar), gevolgd door Azië (meer dan verdriedubbeld in 20 jaar). Marokko is een sterke daler.

Ontwikkeling 12 meest voorkomende nationaliteiten

Bron: BRP gemeente Leiden, bewerkt door Beleidsonderzoek.

Internationalisering: circa 150 nationaliteiten in Leiden

In Leiden hebben, van de 124.906 inwoners, ruim 13.700 inwoners een niet-Nederlandse nationaliteit. Dat is 11%. We moeten dit niet verwarren met de migratieachtergrond, die eerder aan bod kwam. Inwoners die meer nationaliteiten hebben, waaronder de Nederlandse, hebben in dit overzicht de Nederlandse nationaliteit.

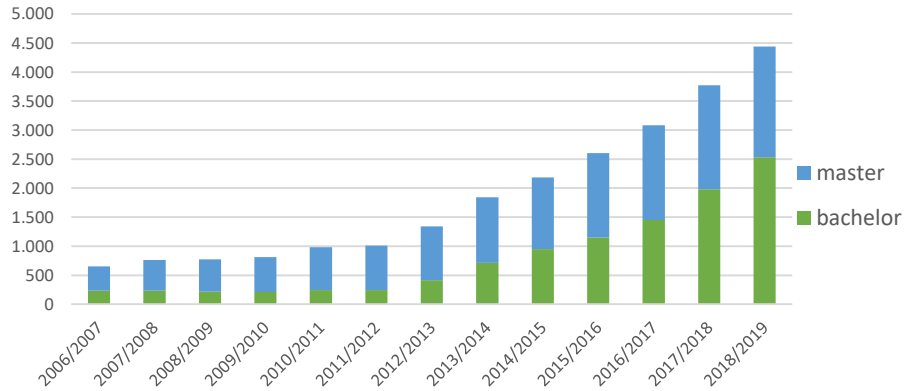
Er komen in Leiden ca. 150 nationaliteiten voor. Ca. 30 nationaliteiten komen maar 1 of 2 keer voor, maar de Top 3 komt meer dan duizend keer voor:

1.116 Italiaanse nationaliteit
1.011 Britse nationaliteit
1.003 Duitse nationaliteit

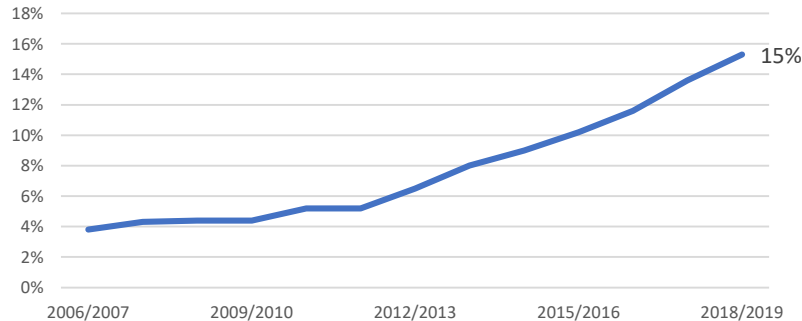

De grafiek hiernaast geeft o.a. de toename van inwoners met een Syrische nationaliteit aan. Veel mensen van Marokkaanse herkomst hebben inmiddels (ook) de Nederlandse nationaliteit, daarom daalt dit.

Aantal buitenlandse studenten Universiteit Leiden

Aandeel buitenlandse studenten Universiteit Leiden

Bron: NUFFIC via www.leidenincijfers.nl

Internationalisering: Steeds meer buitenlandse studenten

Het aantal buitenlandse studenten aan de Universiteit Leiden is sterk gegroeid. In 12 jaar zagen we het aantal internationale studenten aan de Universiteit Leiden toenemen van 651 tot 4.439. Zij studeren in Leiden en op de Haagse campus. In de eerste jaren waren het meer masterstudenten dan bachelor studenten, maar sinds 2017 zijn er meer bachelor studenten dan masterstudenten uit het buitenland.

Procentueel is het aandeel buitenlandse studenten gestegen in dezelfde periode van 4% tot 15% van het totale aantal studenten aan de Universiteit (ca. 27.700).

Buitenland:

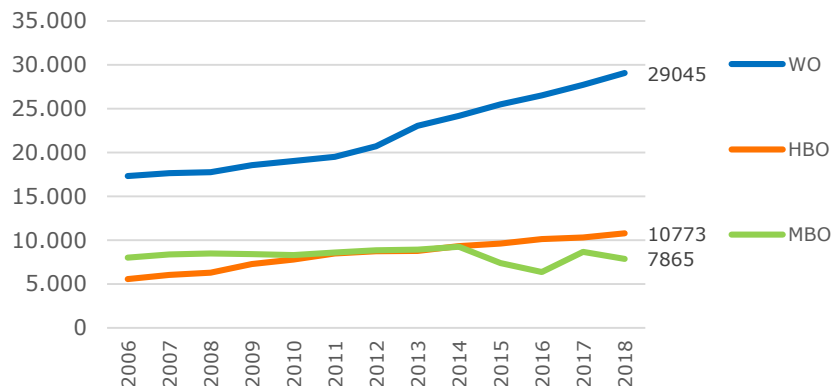
3310 volwassenen die student waren verhuisden naar Leiden. Daarvan kwam 10% uit het buitenland.

Kennisstad

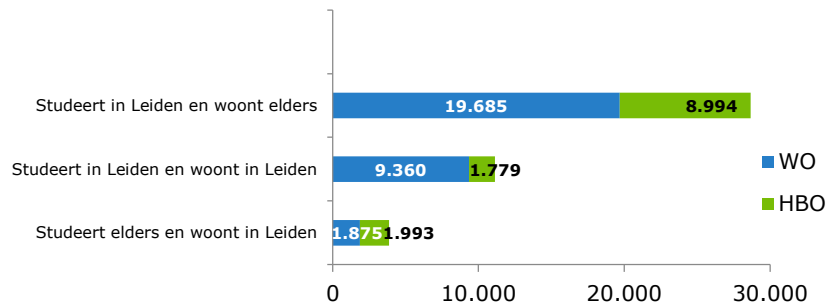
- **Aantal studenten en woonplaats**
- ***Buitenlandse studenten: zie Internationale stad***
- **Aantal leerlingen en niveau 16-jarigen**
- **Opleidingsniveau + kaartje naar wijk/buurt**

Aantal studenten aan Leidse WO, HBO en MBO

Pendel van studenten in WO en HBO

Bron: DUO via www.leiden/ncijfers.nl

Aantal studenten: forse groei bij universiteit en hogeschool

Leiden is een echte onderwijsstad: dagelijks volgen ca. 68.150 leerlingen hier onderwijs. Verreweg de grootste groep betreft studenten aan de universiteit* (ruim 29.000, ca. 1.300 meer dan het jaar ervoor). Maar er zijn ook meer dan 10.000 HBO-studenten: een verdubbeling in de afgelopen 10 jaar.

Het MBO heeft 7.865 leerlingen. Bekend is de Leidse Instrumentenmakers school (LIS).

In het Voortgezet onderwijs volgen ruim 11.000 leerlingen onderwijs, ze komen van binnen en buiten Leiden.

In Leiden volgen
ruim **68.000**
leerlingen en
studenten onderwijs

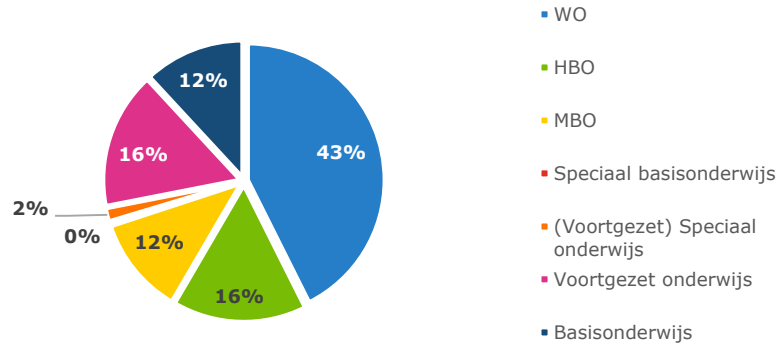
Studentenpendel

- Veel studenten studeren in Leiden en wonen elders: bijna 19.700 WO - en bijna 9.000 HBO studenten.
- 9.350 WO- en bijna 1.800 HBO studenten studeren en wonen in Leiden.
- Bijna 1.900 WO- en bijna 2.000 HBO studenten wonen in Leiden, maar studeren elders.

Vanuit studentenhuysvesting bekeken wonen er dus ca. 15.000 studenten in Leiden, ongeacht waar ze studeren.

* Deel in vestiging Den Haag

Verdeling leerlingen en studenten naar soort onderwijs

Onderwijs aan Leidse instellingen: Veel WO- en HBO-studenten

In Leiden volgen ruim 68.000 leerlingen en studenten onderwijs.

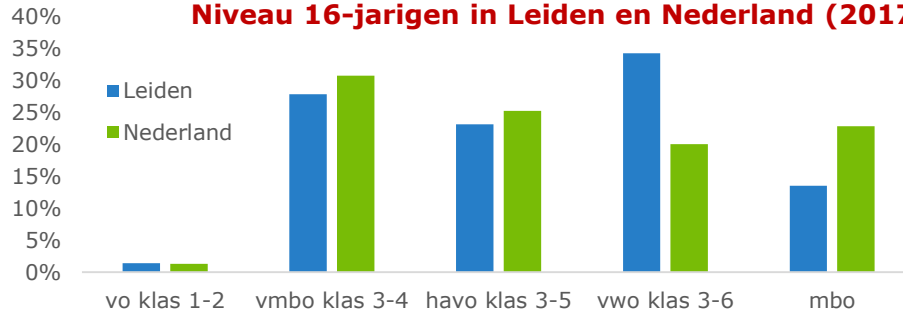
De verdeling van deze studenten en leerlingen over de soorten onderwijs is links te zien: meer dan helft volgt WO of HBO, 12% MBO, 16% voortgezet onderwijs en 12% basisonderwijs.

Onderwijsniveau middelbare scholieren: Veel Leidse 16-jarigen op het VWO

Laten we nu eens inzoomen op de 16-jarigen die in Leiden wonen: op welk niveau volgen zij onderwijs? En verschilt dat met het gemiddelde in Nederland?

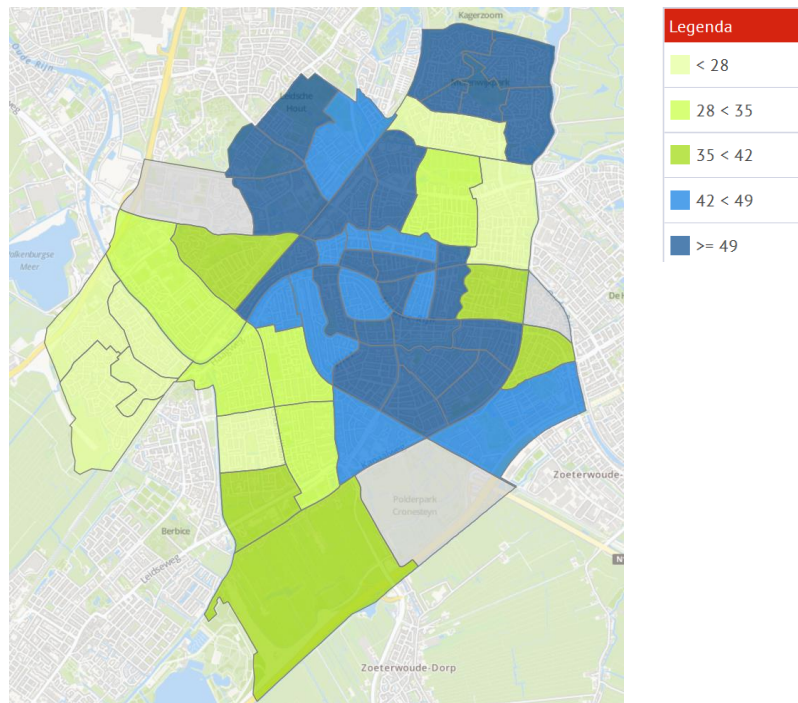
We zien dat het niveau van de 16-jarigen in Leiden hoog is: veel meer dan gemiddeld (groene staafjes) zit deze groep in Leiden (blauwe staafjes) in de bovenbouw van het VWO, en veel minder in het MBO.

Niveau 16-jarigen in Leiden en Nederland (2017)

Bron: CBS via www.leiden/ncijfers.nl

% met hoog opleidingsniveau, per buurt

Opleidingsniveau: Veel hoogopgeleiden in Leiden

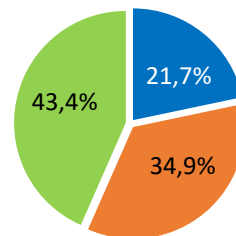
Leiden heeft vergeleken met Nederland:

- Veel hoogopgeleiden (43% tegen 28%)
- Weinig midden-opgeleiden (35% tegen 42%)
- Weinig laagopgeleiden (22% tegen 30%).

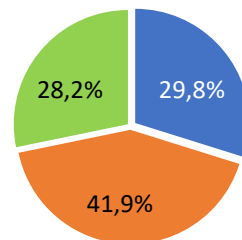
Een oud bakerpraatje stelt dat de Leidse bevolking (15 – 74 jaar) laag opgeleid zou zijn. Een paar generaties geleden klopte dat, maar nu niet meer. Ook het beeld dat Leiden 'weliswaar veel hoog opgeleiden heeft, maar ook heel veel laag opgeleiden' klopt niet! Op de kaart zien we wel dat er behoorlijke verschillen zijn per buurt.

Opleidingsniveau

Leiden

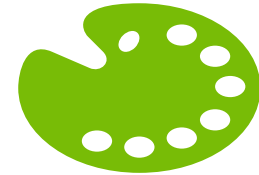
Nederland

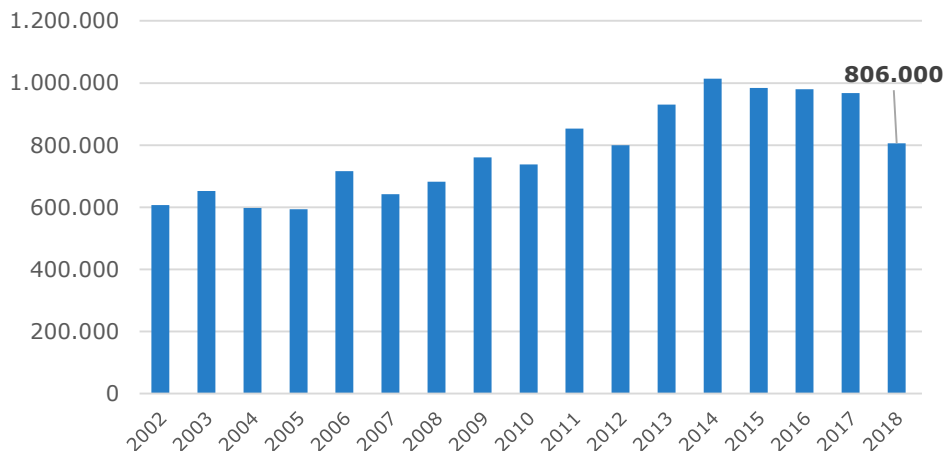
Zie www.leidenincijfers.nl

Cultuur, toerisme & historie

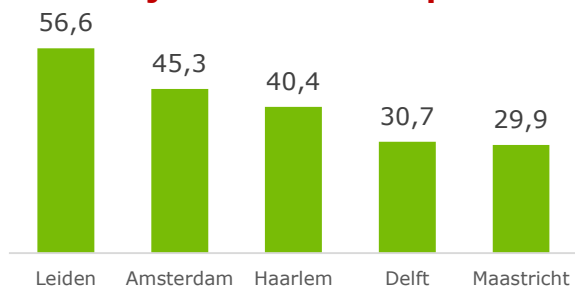
- **Museumbezoek & monumenten**
- **Evenementen**
- **Bezoekersstad**

Aantal bezoekers acht grootste musea

Rijksmonumenten per km2

1.603 gemeentemonumenten
1.242 rijksmonumenten

Museumbezoek: Leiden een museum- & monumentenstad

In 2018 trokken de acht grootste Leidse musea tezamen 806.000 bezoekers. Dat is lager dan in het topjaar 2014. In dat jaar trokken de acht grote Leidse musea meer dan 1 miljoen bezoekers. In 2018 was een aantal belangrijke musea deels (Naturalis) of volledig (Lakenhal) gesloten. Ook in eerdere jaren zijn de bezoekerscijfers beïnvloed omdat diverse musea geheel of gedeeltelijk dicht waren voor het publiek.

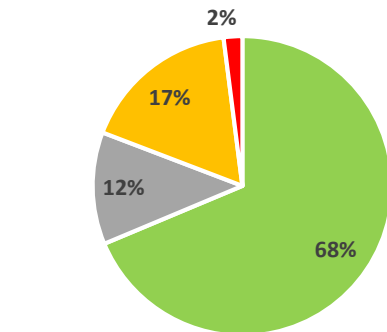
Museum	2018
Rijksmuseum van Oudheden	220.000
Hortus Botanicus Leiden	171.800
Museum Volkenkunde	145.000
Museum Boerhaave	105.000
Naturalis	89.000
Sieboldhuis	42.000
Molenmuseum De Valk	31.650

Leiden is een compacte stad met zeer veel monumenten. Dat vertaalt zich in de hoogste dichtheid (rijks) monumenten: meer dan 56 per km2 (Bron: ELO).

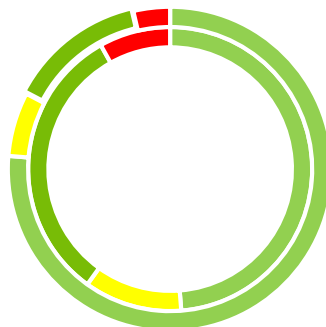
Meer info: www.leidenincijfers.nl

Houding t.o.v. evenementen Leiden

Mate van overlast evenementen, Leiden (buitenring) en Stadsdeel Midden (binnenring)

■ Positief ■ Neutraal ■ Wisselend ■ Negatief ■ Geen overlast ■ Zelden ■ Soms ■ Vaak

Voorbeelden van kenmerkende Leidse evenementen

Leidens Ontzet
Lakenfeesten
Singelloop en Marathon
Leidse hofjesconcerten
Leiden Culinair
Werfpop
Leidse Hout
Leidse Rembrandtdagen
El Cid week
Nacht van Ontdekkingen
IJSbaan & Kerstmarkt

Evenementen: Ruime meerderheid bevolking is positief

Leiden is een stad met veel evenementen, van groot tot klein: jaarlijks worden er ca. 400 vergunningen verleend.

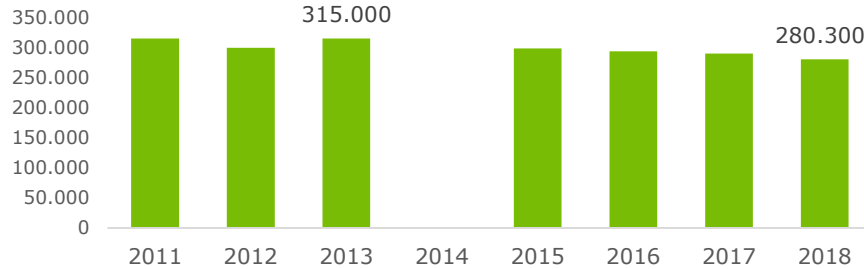
Eens per twee jaar wordt aan de Leidenaren gevraagd (via de Veiligheidsmonitor) wat ze van de evenementen in de stad vinden. De meerderheid staat er positief (68%) of neutraal tegenover. 2% is er negatief over en vindt daarmee dat er te veel evenementen zijn in de stad.

In Stadsdeel Midden (Binnenstad) worden veel grote evenementen georganiseerd, hier staat men echter bijna even positief er tegenover. Ondanks het feit dat mensen in Stadsdeel Midden meer overlast ervaren van evenementen.

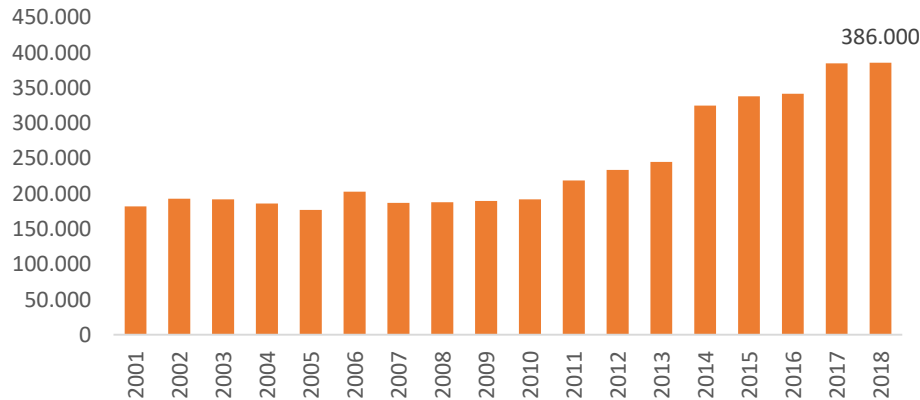

Bron: Veiligheidsmonitor en Bureau Evenementen

Aantal bezoekers kernwinkelgebied

Hotelovernachtingen (zakelijk & particulier)

Bezoekersstad: Forse groei aantal hotelovernachtingen

Leiden is geen Amsterdam, maar wel een 'Stad van Ontdekkingen' waar veel mensen op af komen. Een ruwe schatting spreekt over 78 duizend bezoekers per week.

Het aantal hotelovernachtingen in Leiden is in acht jaar verdubbeld, van 192.000 in 2010 naar 386.000 in 2018.

Belangrijkste bezoeken

Museumbezoek:	20%
Horecabezoek:	19%
Winkelen voor plezier	16%
Evenement:	10%

Gemiddelde uitgave per bezoek

€ 42,-

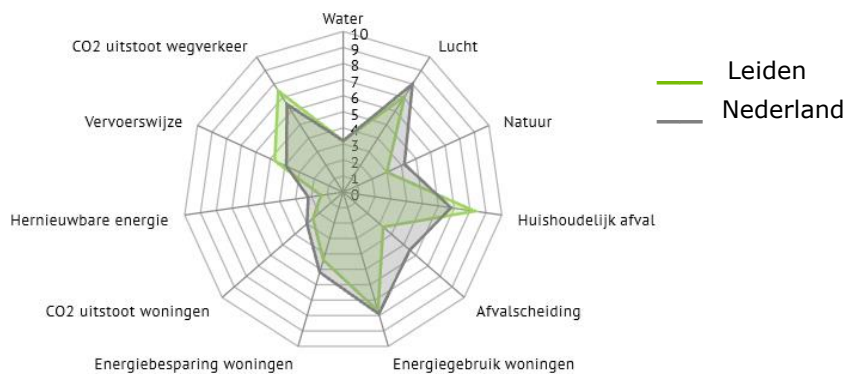
Bron: Passantentelling Locatus, BSGR en [NBTC-NIPO](https://www.leidenincijfers.nl) (via www.leidenincijfers.nl)

Duurzaamheid

- **Gemeentelijke Duurzaamheidsindex (GDI)**
- **Energietransitie**
  - Gasverbruik & zonnepanelen
- **Klimaatadaptatie**
  - Groen
  - Water en lucht, CO2 uitstoot
- **Circulaire economie**
  - Afval(scheiding)
- ***Duurzame mobiliteit: zie Mobiliteit***

Scores Milieu & Energie, Leiden en Nederland

Score kg. Co2-uitstoot

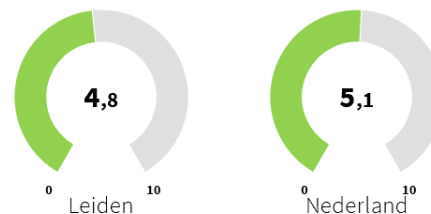

Meer info en veel meer indicatoren: [Gemeentelijke Duurzaamheidsindex](#)

Gemeentelijke Duurzaamheidsindex: Leiden scoort "ontoereikend" op onderdeel "Milieu & Energie"

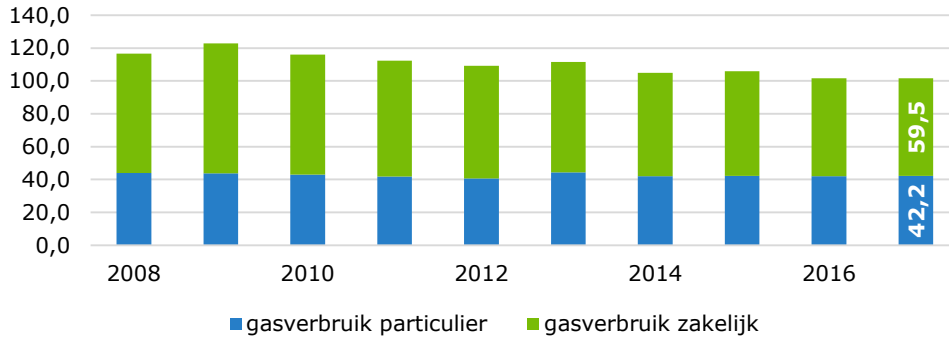
De GDI is een heel brede index, met drie aandachtsvelden: Mens & Maatschappij, Milieu & Energie en Economie. Overall scoort Leiden iets onder het gemiddeld: 5,6 (Nederland: 5,8).

Hier focussen we op Milieu & Energie. Leiden scoort hier, zoals de meeste gemeenten 'ontoereikend'.

De scores worden niet ten opzichte van een landelijk gemiddelde berekend, maar per indicator t.o.v. de landelijke doelstelling, waardoor op sommige indicatoren (bv. hernieuwbare energie en CO2-uitstoot van woningen en water) bijna alle gemeenten slecht kunnen scoren. We zien dit terug in de spindigram links: Leiden scoort op CO2-uitstoot van wegverkeer en kg. huishoudelijk afval per hh. wat beter dan gemiddeld in Nederland, maar volgt behoorlijk het landelijk patroon.

Particulier en zakelijk gasverbruik (mln. m3)

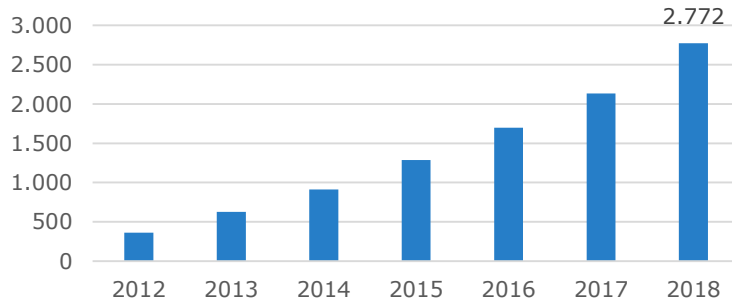

Energietransitie: Particulier gasverbruik blijft gelijk

Met het voornemen dat in Leiden in 2040 alle woningen zonder gasaansluiting zijn is het van belang het gasverbruik te monitoren. Het totale particulier gasverbruik is vrij constant, het totale zakelijk verbruik is wel gedaald. Het aantal woningen zonder gasaansluiting is niet bekend.

In Leiden zijn er 2.772 zonne-installaties bij woningen (2018). Dit is een forse toename sinds 2012.

Aantal zonne-installaties bij woningen

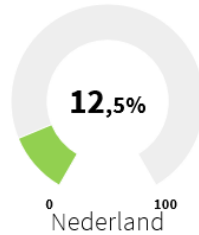
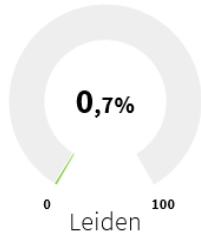

Er zijn in 2018

2.772 zonne-installaties bij woningen

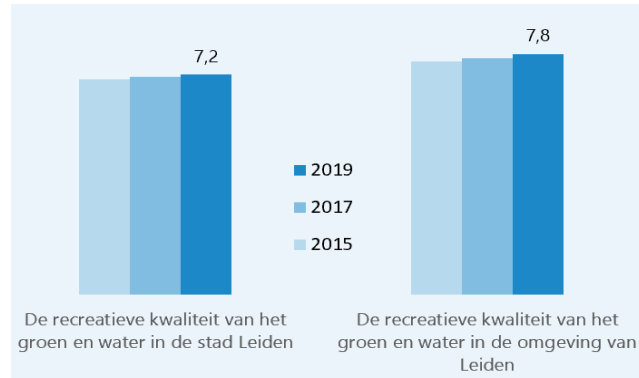
Bron: CBS en www.leidenincijfers.nl

% Natuur (bos en open natuurlijk terrein, incl. binnenwater, 2015)

**Leiden heeft
ruim 76.500
bomen in
eigen beheer
(2019)**

Waardering groen en water in en om Leiden

Bron: [Deloitte i.s.m. CAS \(Climate Adaption Service\)](#), [Stads- en Wijkenquête](#)

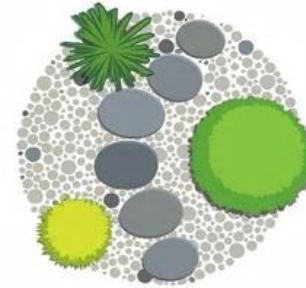
Klimaatadaptatie: Kwart van Leidse tuinen is groen

Operatie Steenbreek is een landelijk initiatief dat lokaal wordt uitgevoerd om te vergroenen: b.v. tegels uit de tuin en planten erin.

Vergroening in steden leidt tot minder opwarming en meer opname van water in de bodem.

Data-analyse geeft inzicht in de stand van zaken: landelijk is nu 36% van de tuinen groen, in Leiden 26%.

Rotterdamse tuinen zijn, van de grote steden, de groenste (31%), Amsterdamse tuinen het minst groen (11%).

**Leidse tuinen:
26% groen**

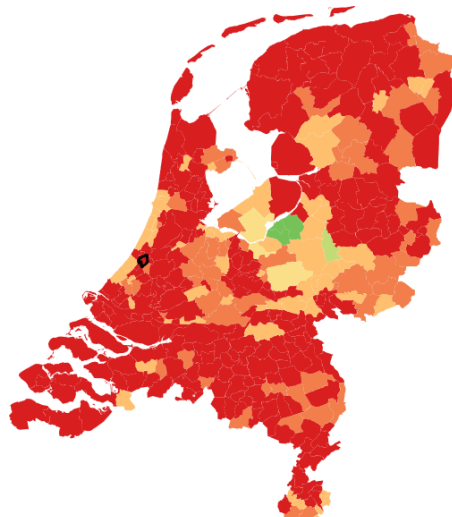
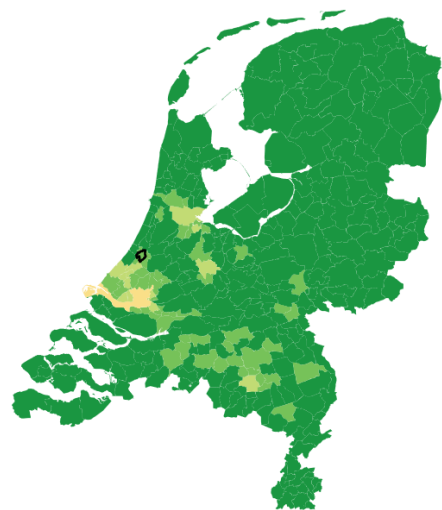
**Nederland:
36% groen**

Leidenaren waarderen de recreatieve kwaliteit van groen en water in de stad met een 7,2. De waardering voor groen en water in de omgeving is een 7,8.

luchtkwaliteit

Scores &

waterkwaliteit

Lucht- en waterkwaliteit: Wisselend beeld

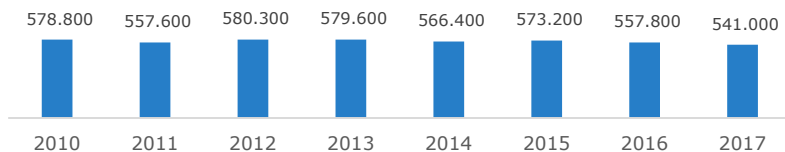
De Gemeentelijke Duurzaamheidsindex toetst de lokale situatie aan landelijke doelen. Daar rolt een score uit. De kaartjes laten duidelijk zien dat voor bijna alle gemeenten, inclusief Leiden, geldt dat:

- de luchtkwaliteit voldoende tot zeer goed is. Dit is gebaseerd op NO en PM10 (fijnstof).
- de waterkwaliteit juist bijna overal nog lang niet 'zeer goed' (het doel) is.

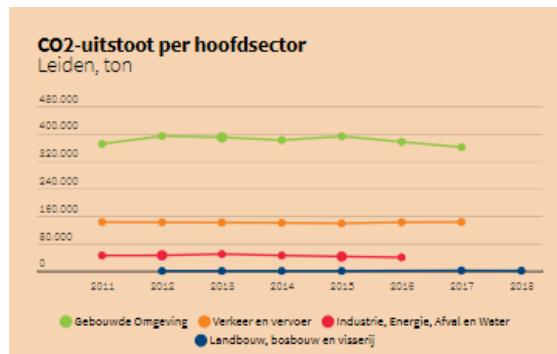
CO2

Rijkswaterstaat berekent de uitstoot van CO2 (Klimaatmonitor). Voor Leiden is dat 541.000 ton. De belangrijkste component is de gebouwde omgeving. Links zien we dat dit langzaam daalt.

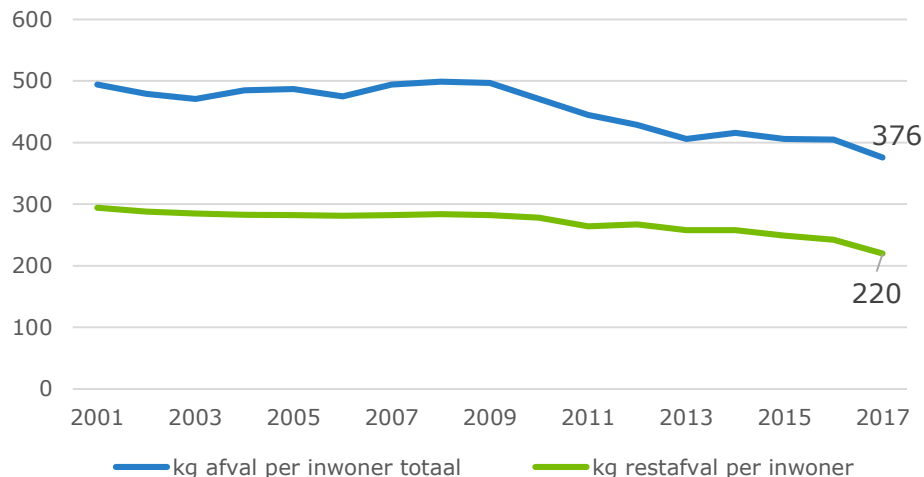
CO2-uitstoot total, Leiden (ton, voor zover bekend)

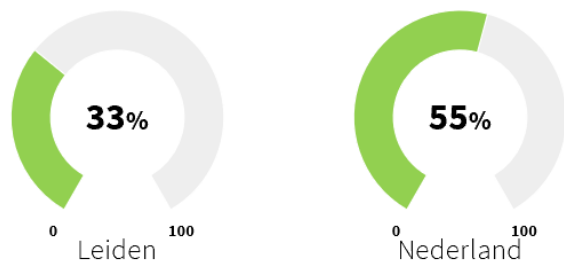
Bron: [Gemeentelijke Duurzaamheidsindex](#) en [Klimaatmonitor](#)

Totaal aantal kg afval en kg restafval

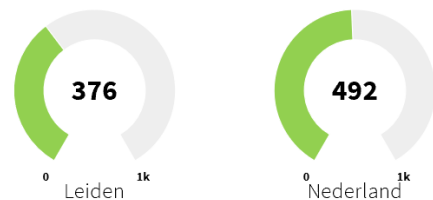
% gescheiden aangeleverd afval (grof en fijn, 2017)

Bron: www.leidenincijfers.nl

Circulaire economie: Leidenaar heeft weinig afval maar scheidt het weinig

De gemiddelde Leidenaar heeft 376 kg afval en 220 kg restafval. De gemiddelde Nederlander heeft 492 kg afval, waarvan 206 kg restafval.

Het afval wordt in Leiden gescheiden ingezameld middels verzamelcontainers voor papier, glas en textiel. Ongeveer de helft van het containerbestand is inmiddels ondergronds gebracht. De resterende bovengrondse verzamelcontainers worden vervangen door ondergrondse exemplaren. In 2020 wordt gestart met de invoering van een derde minicontainer voor de papierinzameling aan huis.

Circulaire economie is uiteraard meer dan afvalverwerking, maar over andere aspecten zijn op dit moment nog weinig kwantitatieve data beschikbaar.

Bron: [CBS](https://www.cbs.nl) en [GDI](https://www.gdi.nl)

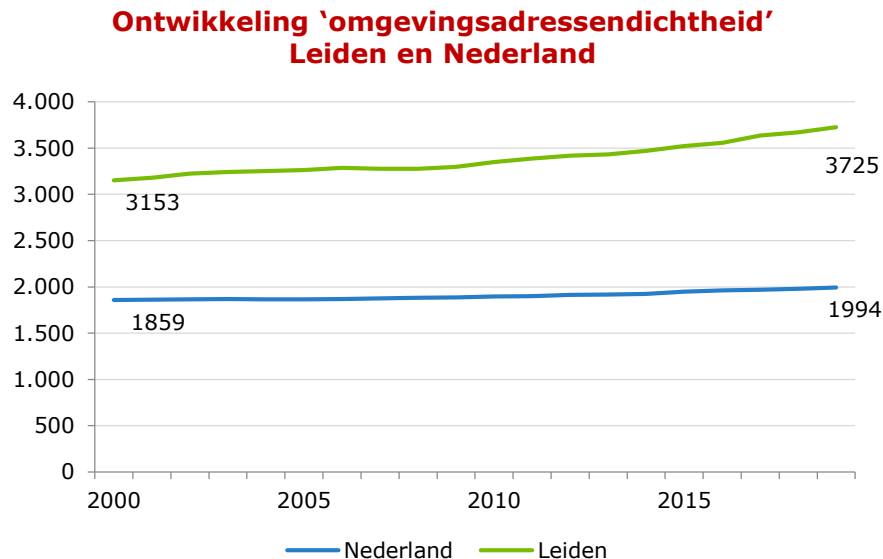

Wonen en verstedelijking

- **Bevolkingsdichtheid**
- **Woningen (productie en voorraad)**
- **WOZ-waarde (ook per wijk)**
- **Woon aantrekkelijkheid**
- **Woonruimteverdeling**

Bevolkingsdichtheid: Leiden nadert A'dam, R'dam, Den Haag

We zien hier de ontwikkeling van de 'omgevingsadressendichtheid' (OAD) van Nederland (blauw) en Leiden (groen). Dit is een goede maat voor de bevolkingsdichtheid. De omgevingsadressendichtheid toont de concentratie van menselijke activiteiten in een gebied (wonen, werken, leren, winkelen en uitgaan).

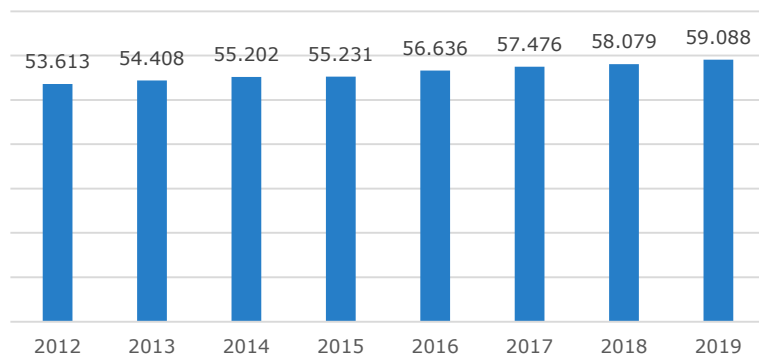
In Leiden is de omgevingsadressendichtheid sinds 2000 sneller gestegen dan in Nederland als geheel: 7% in Nederland en 18% in Leiden.

Uiteraard is de dichtheid in een stad groter dan op het platteland. We zien dat een stad als Leiden, met weinig tot geen platteland binnen de gemeentegrenzen, een zeer hoge OAD heeft: alleen in Amsterdam (6.056), Den Haag (4.892) en Rotterdam (3.945) is deze hoger!

Na Amsterdam, Den Haag en Rotterdam **de op drie na dichtst bebouwde gemeente**

[Bron: Statline \(CBS\)](#)

Totaal aantal woningen

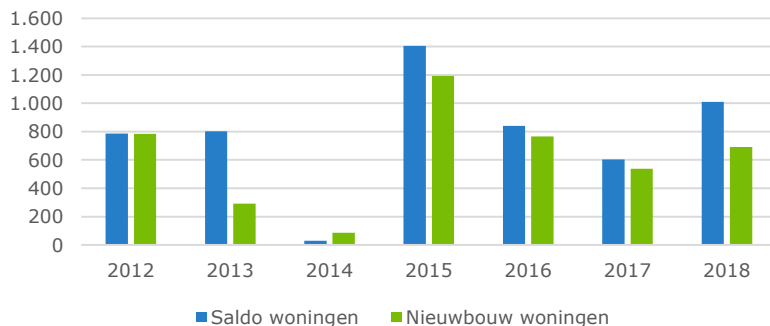
Woningen: Ruim 8 duizend woningen gepland

Sinds 2012 is de Leidse woningvoorraad toegenomen met bijna 5.500 woningen tot 59.088. Deze groei is een resultante van nieuwbouw, sloop en andere toevoegingen en onttrekkingen.

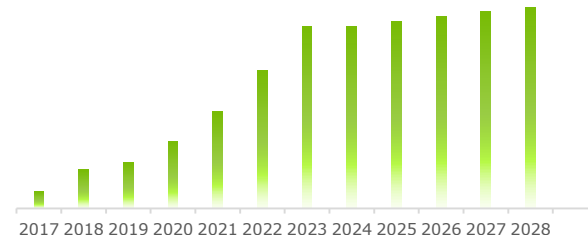
Er zijn op 1 jan 2019
59.088 woningen

Saldo woningen en nieuwbouw

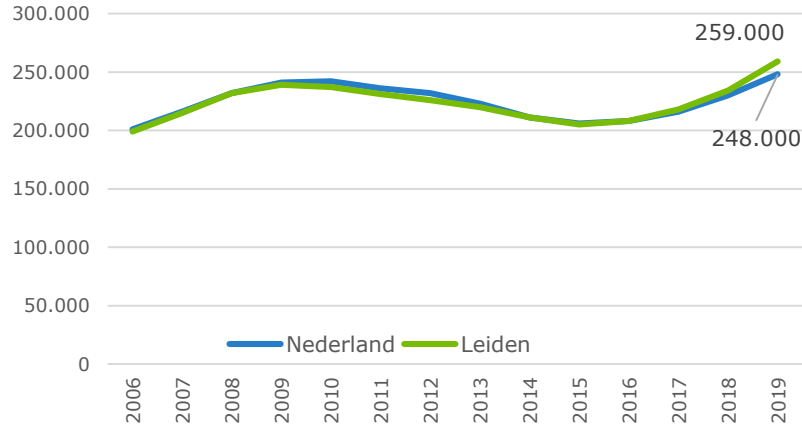
Tot en met 2030 moeten er in Leiden ca. 8 duizend woningen worden gebouwd. De grootste aantallen moeten volgens de planning rond 2023 zijn gerealiseerd.

Planning woningbouw

Bron: www.leidenincijfers.nl en [Rapportage Monitor Woningbouw](#)

Gemiddelde WOZ-waarde

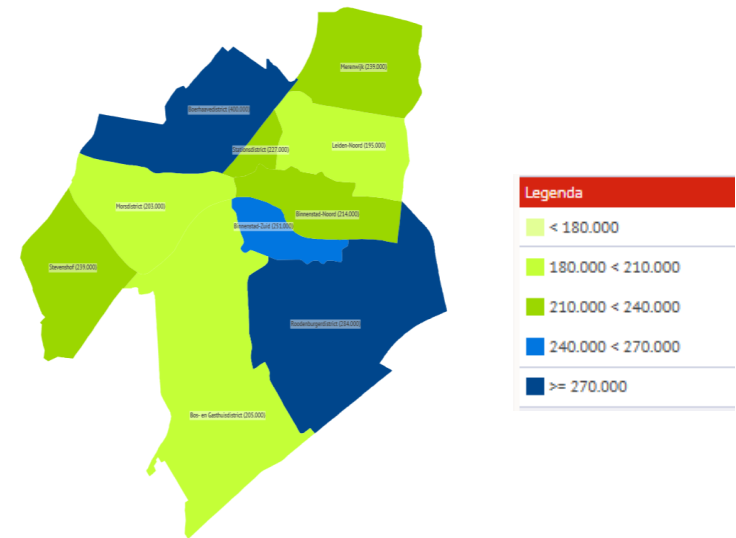
Gemiddelde WOZ-waarde
€259.000

Bron: www.leiden/ncijfers.nl

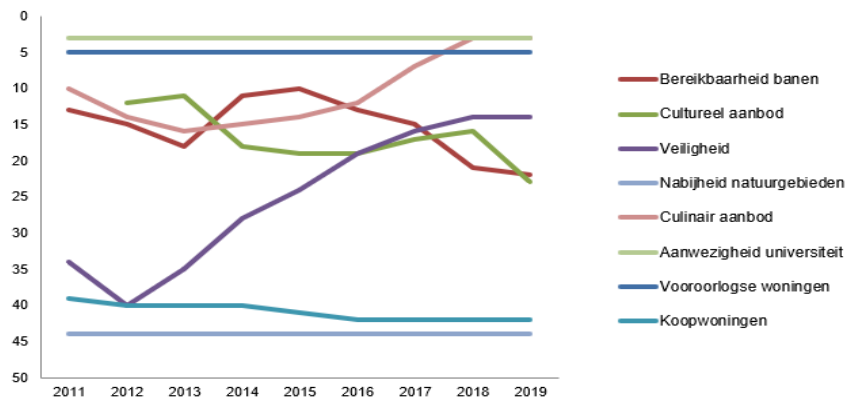
WOZ-waarde woningvoorraad: Leiden in de pas met nationale trend

De gemiddelde WOZ-waarde in Leiden is gestegen tot € 259.000. In Nederland is dit € 248.000. De ontwikkeling door de tijd heen is in Leiden vergelijkbaar met die in Nederland. Wel zien we het laatste jaar in Leiden een wat grotere stijging.

Binnen Leiden varieert de gemiddelde WOZ-waarde per wijk van € 195.000 in Leiden-Noord tot € 400.000 in Boerhaave.

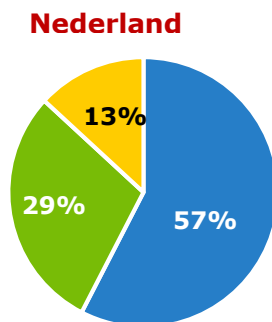
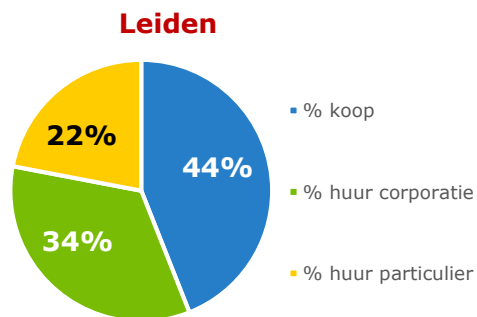
Rangorde Leiden op de Woon aantrekkelijkheidsindex

Woon aantrekkelijkheid: Leiden op 14^e positie

De Atlas voor Gemeenten legt jaarlijks de 50 Nederlandse gemeenten met de meeste inwoners langs de meetlat. Een onderdeel betreft de score op de woon aantrekkelijkheid. Leiden neemt de 14^e positie in. Linksboven zien we de scores van Leiden op de 8 onderliggende indicatoren. Score 1 is de beste, Leiden scoort dus hoog vanwege de Universiteit, culinair aanbod en het hoge aantal vooroorlogse woningen, laag vanwege weinig nabijheid van natuurgebieden en relatief weinig koopwoningen.

Eigendomsverhouding woningen: koop of huur

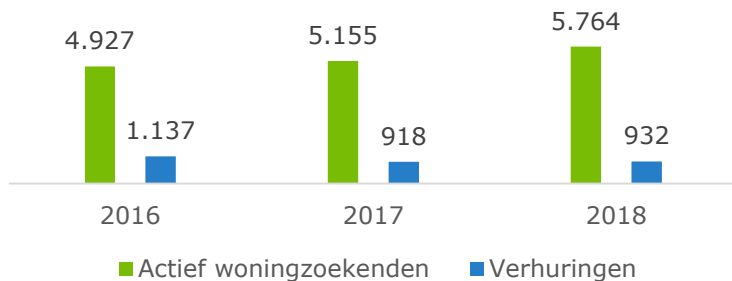

Eigendomsverhouding woningen: Relatief veel (particuliere) huur

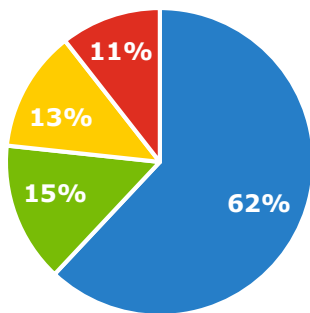
In Leiden is 44% van de woningvoorraad een koopwoning, 34% is huur via een corporatie en 22% is particuliere huur. Dat laatste is 9%-punt hoger dan in Nederland als geheel. In Nederland als geheel is 57% van de woningen een koopwoning.

Bron: [Atlas voor Gemeenten](#)

Woningzoekenden en verhuringen

Huishoudensamenstelling actief woningzoekenden, 2018

■ Alleenstaand ■ 1 oudergezin ■ 2 persoons ■ 2 oudergezin

**Woonruimteverdeling:
Ruim 5.750 actief woningzoekenden**

Regio Holland Rijnland heeft één regionaal woonruimteverdeelsysteem, namelijk [Huren in Holland Rijnland](#). De basis voor dit systeem is de regionale huisvestingsverordening die streeft naar een rechtvaardige en doelmatige verdeling van de schaarse woonruimte in de sociale sector. Het gaat om huurwoningen met een huur < € 710. Hier geven we de Leidse cijfers weer.

Het aantal actief woningzoekenden is toegenomen tot ruim 5.750. Het aantal verhueringen is niet toegenomen.

62% van de actief woningzoekenden in de sociale sector is alleenstaand, 15% een eenoudergezin.

62% van de actief woningzoekenden is alleenstaand

63% van de actief woningzoekenden heeft een inkomen onder € 22.375. Nog eens 19% tussen dit bedrag zit daar net boven (onder de € 30.400).

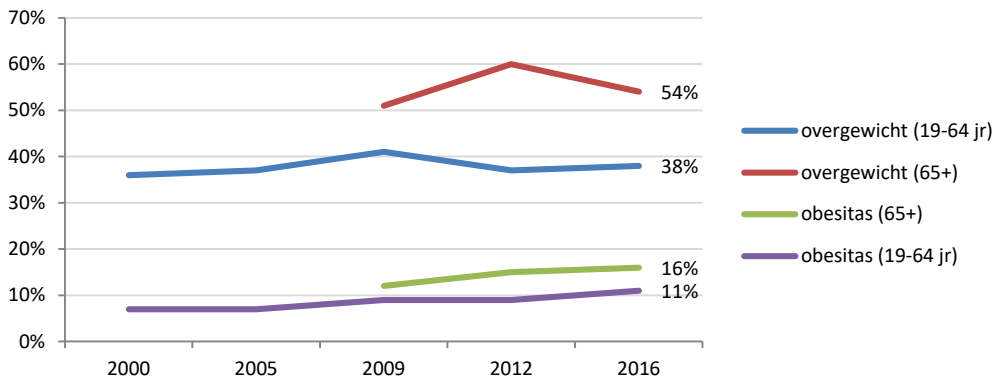
Bron: [Holland Rijnland - Woonruimteverdeling](#)

Gezondheid en sport

- **Gewicht en zelf ervaren gezondheid**
- **Sporten**
- **Beweegnormen**
- **Bewegen in openbare ruimte**

Ontwikkeling overgewicht (incl. obesitas) en obesitas

80% ervaart eigen
gezondheid als (zeer)
goed

64% ervaart eigen
gezondheid als (zeer)
goed

Ontwikkeling overgewicht: Geleidelijke toename obesitas

De GGD peilt eens per vier jaar de bevolking op allerlei aspecten (meest recente meting: 2016). Hieruit blijkt dat het aandeel volwassenen met obesitas langzaam stijgt. Onder de 65-plussers is het 16%, onder de 19 t/m 64 jarigen 11%.

In totaal (inclusief obesitas) heeft 38% van de 19 t/m 64 jarigen in Leiden overgewicht, onder de 65-plussers is dit 54%.

Zelf ervaren gezondheid: Cijfers worden ongunstiger

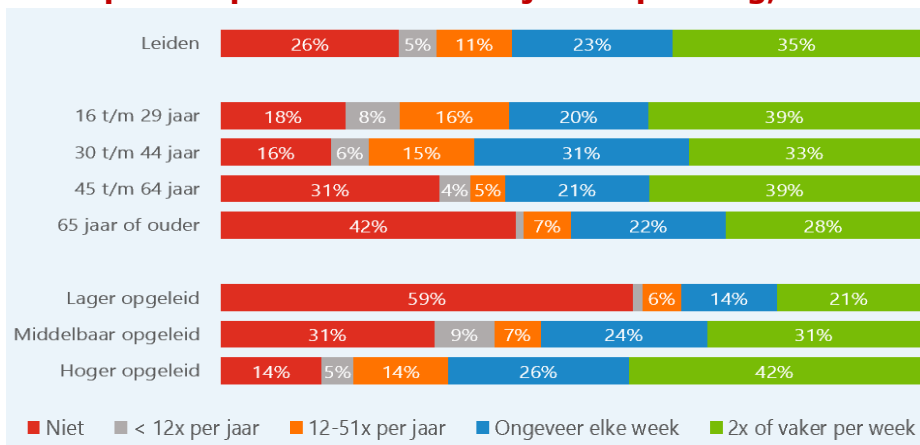
Van alle Leidenaren onder de 65 jaar ervaart 4% de eigen gezondheid als slecht. 16% ervaart hem als matig. Deze cijfers zijn ongunstiger dan die in 2012 (resp. 2% en 14%).

Bij 65-plussers liggen de cijfers ongunstiger: 64% beoordeelt de eigen gezondheid als (zeer) goed, 36% als matig of slecht.

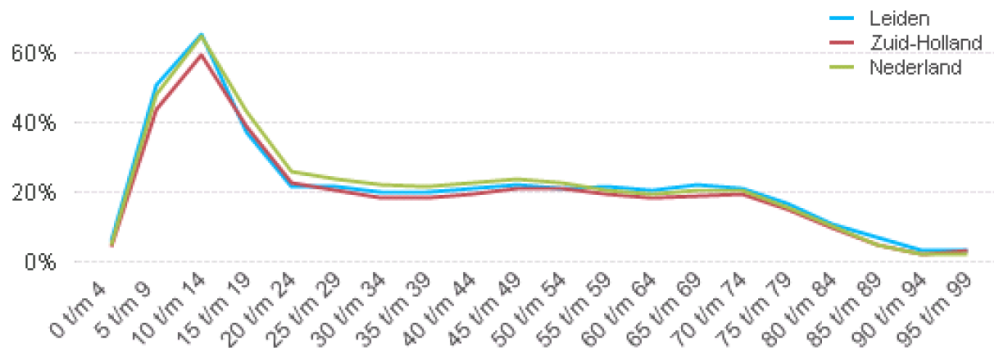
Bron: [GGD Hollands Midden](#)

Sportfrequentie naar leeftijd en opleiding, 2019

Vergelijking ledenpercentage gemeente Leiden, provincie Zuid-Holland en Nederland (2017)

Sportbeoefening: Samenhang met opleidingsniveau

58% van de Leidenaren doet ten minste een keer per week aan sport.

In Leiden doet een op de zeven hoger opgeleiden nooit aan sport. Onder lager opgeleiden is dat vier op zeven.

Top 5 sporten:

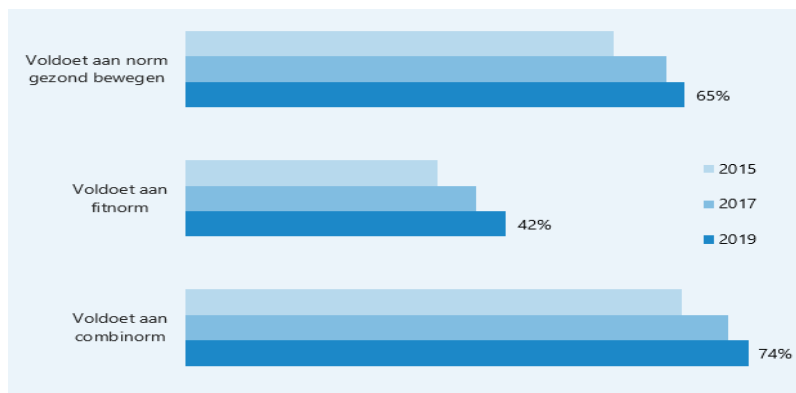
1. **Fitness** (39%)
2. Hardlopen (25%)
3. Wandelsport (15%)
- Zwemmen (15%)
- Wielrennen (15%)

Van de Leidse bevolking is ruim 25% lid van een sportvereniging (en sportbond). Dat is vergelijkbaar met Nederland (24%).

Hiernaast zien we de verdeling naar leeftijdsgroep. Ook hier zien we een duidelijke piek bij de jongeren. Van de 10 t/m 14 jarigen is wel 65% lid van een sportbond.

Bron: [Stads- en Wijkenquête 2019](#) en [KISS rapportage](#)

Voldoen aan de verschillende beweegnormen

Nieuw beweegadvies

Bron: [Stads- en Wijkenquête 2019](#)

Beweegnormen: Ontwikkeling in goede richting

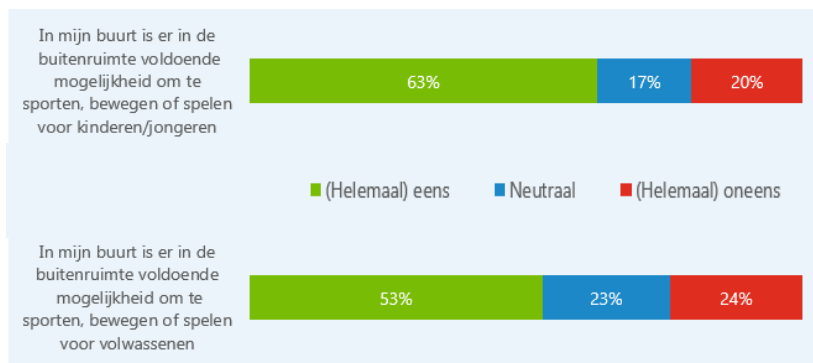
Tot voor kort waren er drie normen voor gezond bewegen:

- **Norm voor gezond bewegen:**
Min. 5 dagen per week minstens 30 min. een activiteit doen vergelijkbaar met stevig doorlopen of fietsen
  - **Fitnorm:**
Min. 3 dagen per week minstens 20 min. zwaar intensief lichamelijk actief
  - **Combinorm:**
Voldoen aan minimaal een van bovenstaande normen
- Deze hebben we een aantal jaren gemeten onder de Leidse bevolking. Hieruit blijkt dat steeds meer Leidenaren aan deze beweegnormen voldoen.

Inmiddels zijn deze richtlijnen vervangen door een **beweegadvies:**

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter;
- Minstens 150 min. per week matig intensieve inspanning;
- Minstens 2x per week bot- en spierversterkende activiteiten.

Waardering openbare ruimte om te bewegen

Waardering speelvoorzieningen voor kinderen

- 58% er zijn er voldoende in de buurt
- 45% ze zijn voldoende veilig
- 43% voldoende informele plekken
- 20% ze zijn voldoende uitdagend

Spelen & bewegen in openbare ruimte: een vijfde van Leidenaren vindt ruimte onvoldoende

In Nederland doen steeds meer mensen 'ongeorganiseerd' of in klein zelf georganiseerd verband aan sport. Dat gebeurt vaak in de openbare ruimte. Een goed ingerichte openbare ruimte nodigt hiertoe uit en draagt hierdoor bij aan de gezondheid van Leidenaren. Uit de Stads- en Wijkenquête bleek dat 35% alleen en 19% in groepsverband, maar los van een vereniging of commerciële sportinstantie, sport. Voor hen is een uitdagende openbare ruimte van belang.

Een vijfde van de Leidenaren vindt dat er in de buitenruimte in de eigen buurt onvoldoende mogelijkheid is om te sporten, bewegen of spelen voor kinderen/jongeren en voor volwassenen.

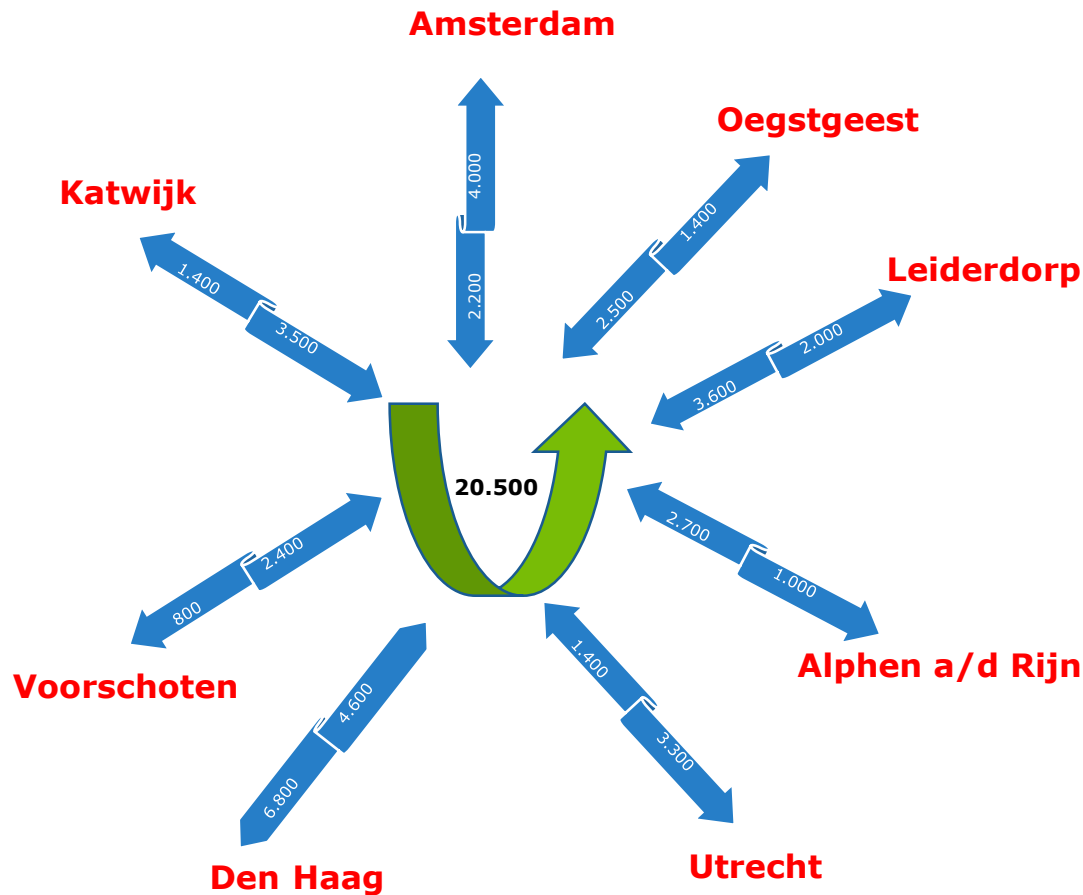
Bij speelvoorzieningen voor kinderen is het wenselijk dat deze veilig zijn en voldoende uitdaging bieden. Met name aan dit laatste schort het nogal eens.

Bron: [Stads- en Wijkenquête 2019](#)

Mobiliteit

- **Pendel**
- **Autobezit incl. elektrische auto's**
- **Elektrische auto's en laadpalen per buurt**
- **Fietsgebruik en fietsparkeren**
- **OV gebruik (passagiers station Leiden Centraal)**

Pendel

Waar werken Leidenaren, en waar wonen de mensen die in Leiden werken? In totaal werken er in Leiden 69.300 mensen. 20.500 mensen wonen én werken in Leiden.

Inkomende pendel

48.800 mensen pendelen voor hun werk naar Leiden vanuit een andere gemeente in Nederland. De grootste groep komt uit Den Haag (4.600), Leiderdorp (3.600) en Katwijk (3.500).

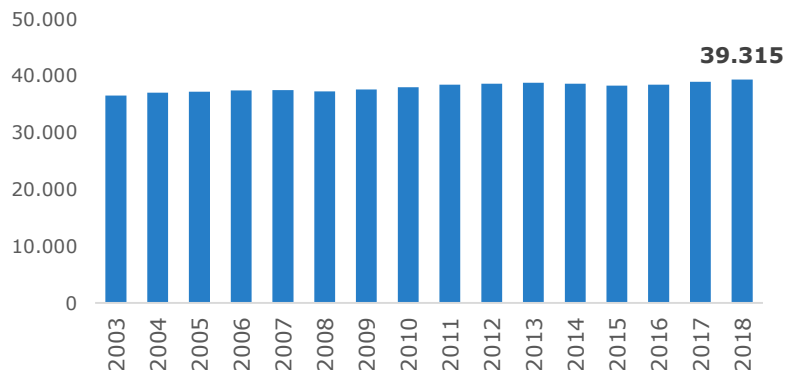
Uitgaande pendel

40.400 mensen pendelen vanuit Leiden naar elders om te werken. Ook hier is Den Haag de grootste: 6.800 Leidenaren pendelen naar Den Haag. Gevolgd door Amsterdam (4.000) en Utrecht (3.300).

48.800 inkomende pendel
40.400 uitgaande pendel

Bron: Statline, [inkomende](#) en [uitgaande](#) pendel

Aantal personenauto's

Meer auto's, minder per huishouden

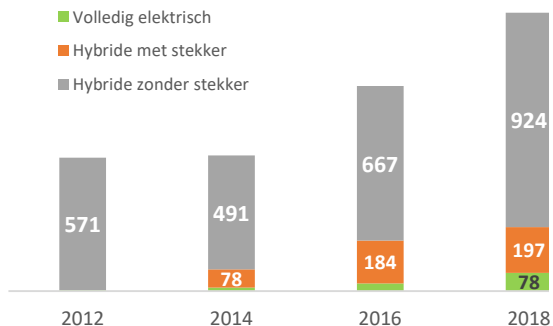
Het aantal personenauto's in Leiden is sinds 2003 toegenomen van 36.525 tot 39.315 in 2018. Dit is exclusief lease-auto's.

Het aantal personenauto's in Nederland neemt ook nog steeds toe. Begin 2019 telde Nederland 8,5 miljoen personenauto's, een miljoen meer dan tien jaar geleden. Per 100 inwoners in Leiden is het aantal stabiel rond 31 (Nederland: 49).

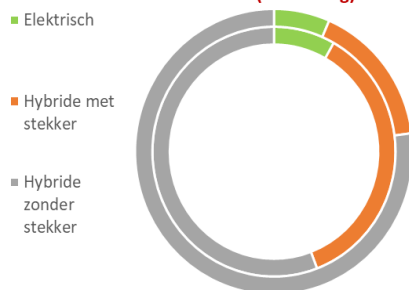
Het aantal auto's per 100 huishoudens daalt wel: van 60 in 2003 naar 57 in 2018.

31 auto's per 100 inwoners

Totaal aantal elektrische auto's

Verdeling elektrische auto's Leiden (buitenring) en Nederland (binnenring)

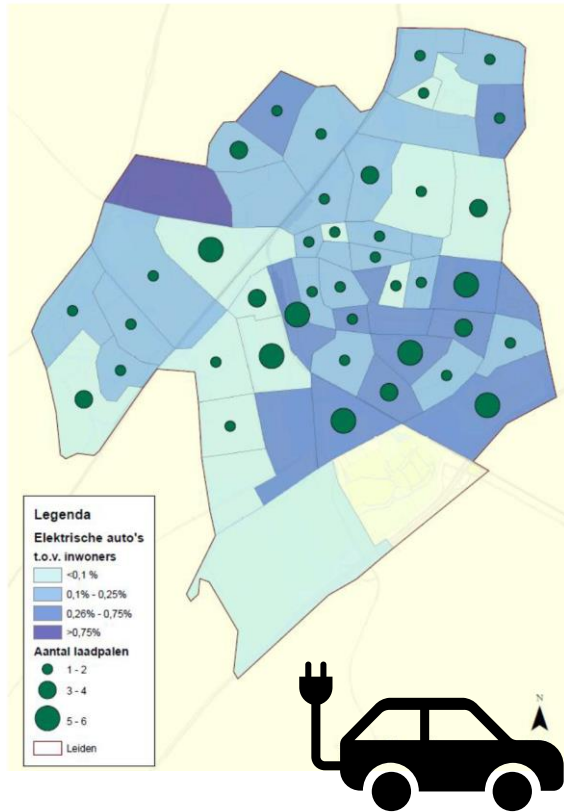

Elektrische auto's nog vooral hybride

Leiden telt in 2018 bijna 1.200 elektrische auto's (ca. 3% van alle personenauto's), hiervan zijn er 270 met een stekker (0,2%). De overige zijn hybride zonder stekker. Landelijk zijn er bijna 120 duizend auto's met een stekker. Ca. 1,5% van alle personenauto's.

Bron: www.leidenincijfers.nl

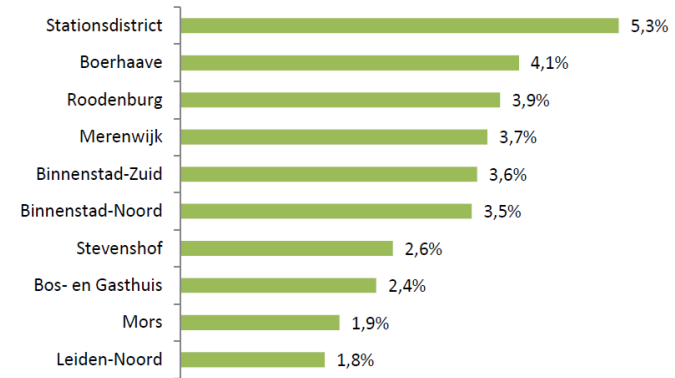
% stekkerauto's en aantal laadpalen per buurt (2018)

Elektrische auto's en laadpalen: Ongelijk verspreid over de stad

Hieronder zien we het percentage van alle elektrische auto's per wijk, dus inclusief hybride auto's zonder stekker. Voor Leiden als geheel is dit 3%.

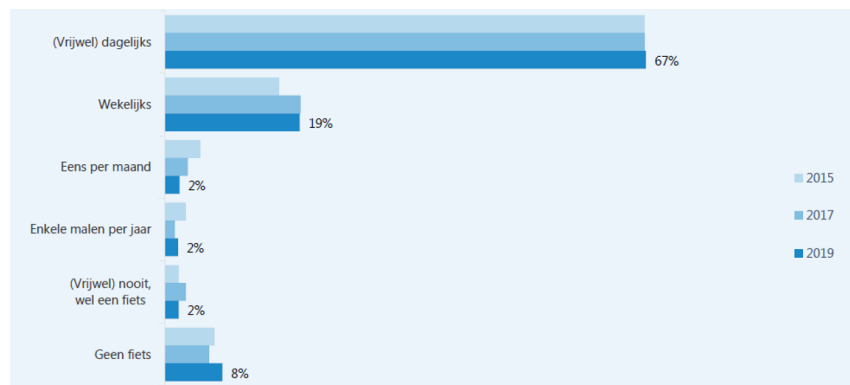
% elektrische auto's per wijk (2018)

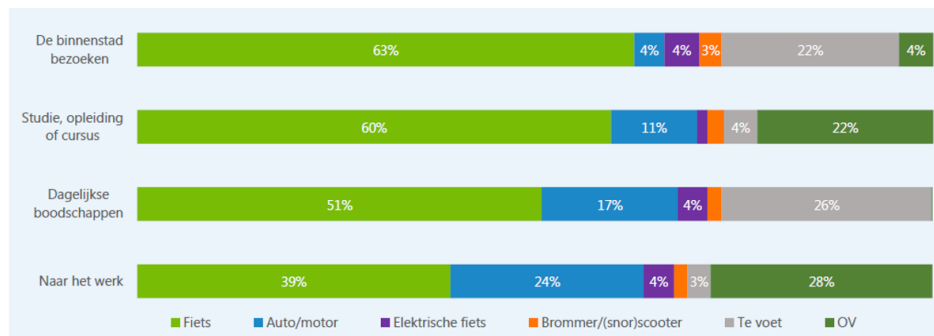
Op de kaart van Leiden (links) is de verdeling van uitsluitend stekkerauto's, dat zijn er in Leiden nog geen 300 (zie vorige slide). Op het kaartje is een combinatie gemaakt van het percentage stekkerauto's en de plaats van de laadpalen in Leiden. In 2018 waren er 126 laadpalen in Leiden.

Bron: www.leidenincijfers.nl

Frequentie fietsgebruik

Meest gebruikte vervoermiddel per bestemming (2019)

Bron: [Stads- en Wijkenquête](#)

Fietsgebruik: Tweederde Leidenaren fietst dagelijks

Tweederde van de Leidenaren gebruikt de fiets (vrijwel) dagelijks, 19% wekelijks. 8% heeft geen fiets. Het fietsgebruik is gestabiliseerd.

Voor veel soorten bestemmingen, zoals het bezoeken van de binnenstad en studie, is de fiets het meest gebruikte vervoermiddel. Voor de dagelijkse boodschappen geldt dit voor de helft van de mensen, 17% neemt hiervoor de auto en 25% doet dit lopend.

39% gaat per fiets naar het werk, 28% per OV en 24% per auto/motor.

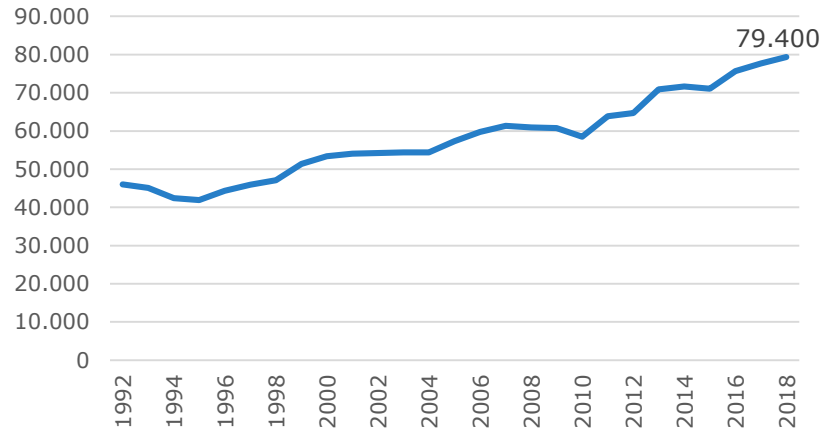
Beoordeling mogelijkheid om de fiets te stallen op de volgende locaties:

Woonbuurt:	25% matig of slecht
Binnenstad:	33% matig of slecht
Centraal Station:	56% matig of slecht

Aantal treinreizigers Leiden Centraal

Bron: www.leiden/ncijfers.nl

Treinreizigers Leiden Centraal: Een derde groei sinds 2010

In 2018 waren er op een gemiddelde werkdag 79.400 reizigers op NS-station Leiden Centraal. Sinds 2010 is het aantal treinreizigers er met een derde toegenomen, van minder dan 60.000 naar bijna 80.000.

Station Leiden Centraal bezet de 6^e plaats op de ranglijst van stations met de meeste reizigers. Alleen de centrale stations van de vier grote steden en Schiphol gaan Leiden voor.

Leiden Lammenschans verwerkt dagelijks 4.600 reizigers station De Vink 3.300.

Top 6 stations met meeste reizigers

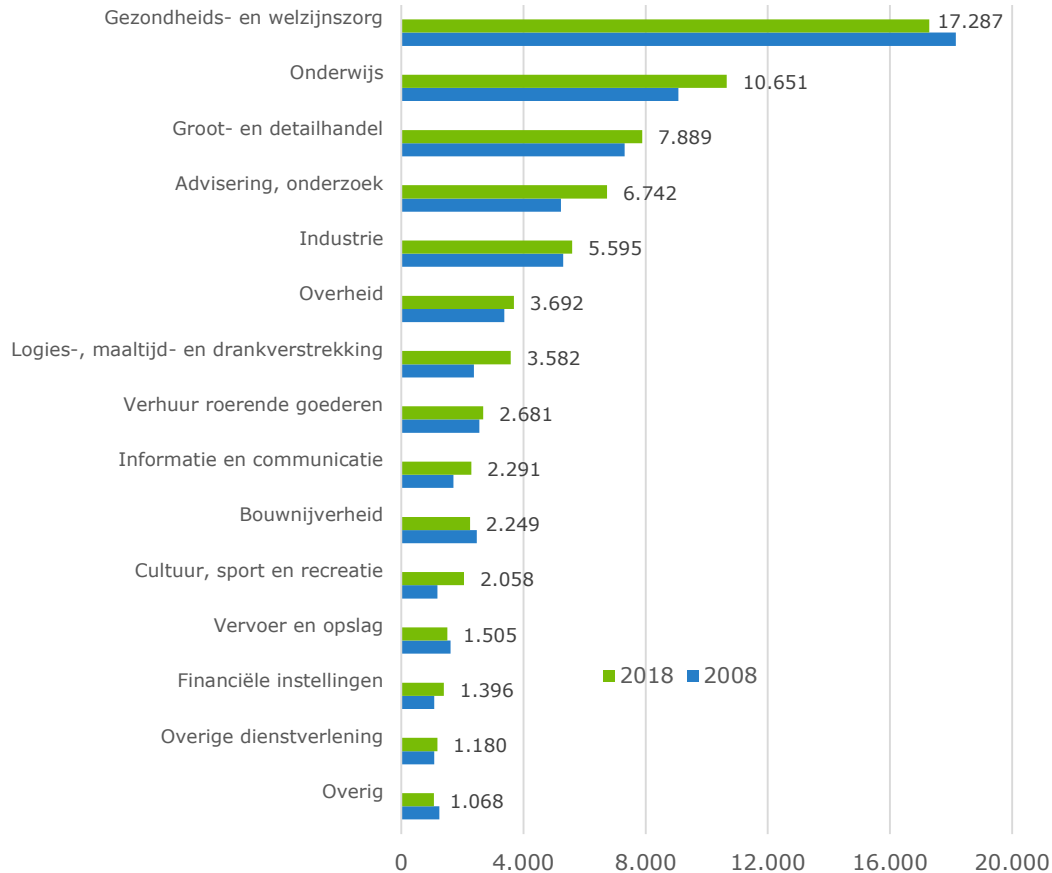
1.	Utrecht Centraal	194.400
2.	Amsterdam Centraal	192.200
3.	Rotterdam Centraal	96.700
4.	Schiphol Airport	92.200
5.	Den Haag Centraal	91.400
6.	Leiden Centraal	79.400
7.	Eindhoven	65.500
8.	Amsterdam Zuid	60.800
9.	Amsterdam Sloterdijk	58.800
10.	's-Hertogenbosch	47.300

Werk en ondernemen

- **Werkgelegenheid naar sector**
- **Werkgelegenheid op Leiden Bio Science Park**
- **Leegstand kantoren**
- **Aantal zzp-ers en horecaondernemingen**

Werkzame personen naar sector, 2008 en 2018

Werkgelegenheid naar sector: Gezondheidszorg en onderwijs belangrijkste werkgevers

In totaal leveren de werkgevers in Leiden aan bijna 69.900 personen werk. Die wonen natuurlijk niet allemaal in Leiden, en evengoed werken veel Leidenaren elders.

Gezondheids- en welzijnszorg is de belangrijkste sector in Leiden, maar wel eentje die de afgelopen 10 jaar licht is gedaald van 18.000 naar bijna 17.300 werkzame personen.

Op de tweede plaats staat onderwijs met 10.650 werkzame personen (17% groei sinds 2008).

En de groot- en detailhandel bezet de derde plaats met bijna 7.900 werkzame personen (8% groei).

Grote stijgers zijn Cultuur, sport & recreatie (74% groei tot ruim 2.050 werkzame personen) en de horeca (51% groei tot ruim 3.580 werkzame personen).

Bron: www.leidenincijfers.nl

Year	Number of people
2006	117
2007	124
2008	134
2009	161
2010	164
2011	163
2012	170
2013	181
2014	180
2015	201
2016	216
2017	256
2018	289

Year	Number of employees
2006	13,007
2007	13,500
2008	14,000
2009	14,800
2010	15,200
2011	15,400
2012	15,600
2013	16,400
2014	17,000
2015	17,800
2016	18,200
2017	18,800
2018	19,026

**Werkgelegenheid Leiden Bio Science Park (LBSP):
19 duizend werkzame personen**

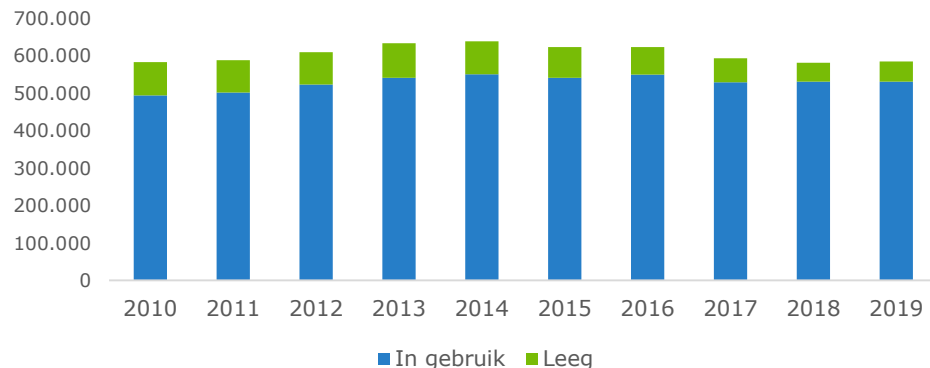
Het aantal vestigingen op het Leidse Bio Science Park is flink gegroeid, zeker wat betreft het aantal vestigingen sinds 2015. Er zijn nu 289 bedrijven op het LBSP, en er werken ruim 19 duizend mensen.

De gemiddelde grootte van de bedrijven is sinds 2006 gedaald van 111 naar 66.

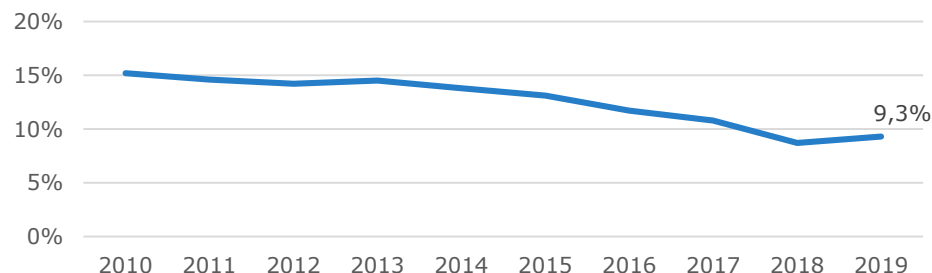

- **289 bedrijven**
- **19 dzd werkzame personen**
- **Gemiddelde grootte 66 werkzame personen**

Oppervlakte kantoorruimte: in gebruik en leeg

% leegstand kantoorruimte

Leegstand kantoren: Daling van leegstand zet niet door

Leiden heeft 585 duizend m² kantooroppervlakte (2019), waarvan 9,3% leeg staat. Deze leegstand betreft 54 duizend m².

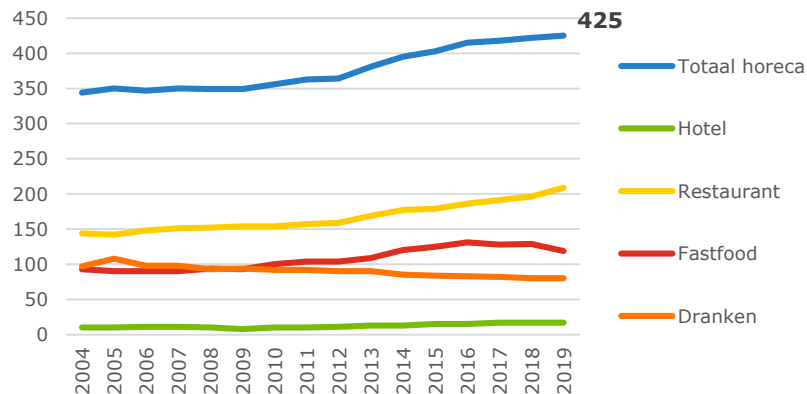
In 2013 was de leegstand van kantoren in aantal m² het grootst: toen stond er ruim 92 duizend m² leeg. Sinds 2013 is de leegstand een aantal jaar achtereen gedaald. Deze daling is een resultante van minder nieuw opgeleverd oppervlak en van transformatie. In 2019 is de daling van de leegstand omgebogen in een lichte stijging.

44% van het
kantooroppervlak is na 2000
gebouwd

Bron: [Feitenblad Kantoren in Leiden 2019](#)

Aantal vestigingen horeca

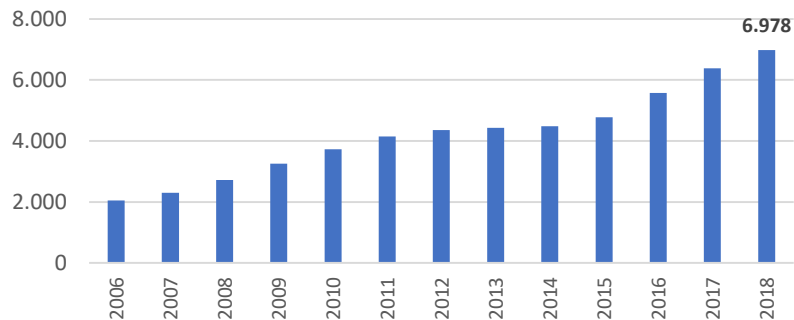
Horeca: forse groei van aantal restaurants

In Leiden zijn in 2019 425 horecazaken gevestigd. De meeste hiervan zijn restaurants. Hier is ook de groei het grootst geweest de afgelopen jaren. Leiden heeft 26 hotels, zij hebben jaarlijks ca. 385.000 overnachtingen.

Aantal zzp'ers: toename zet door

Ook het aantal zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) is gegroeid tot bijna 7 duizend. Ze zitten vooral in de zakelijke dienstverlening. De groei is het sterkst in de gezondheidszorg.

Aantal zzp'ers

68%

van alle bedrijven en instellingen
in Leiden is een zzp'er

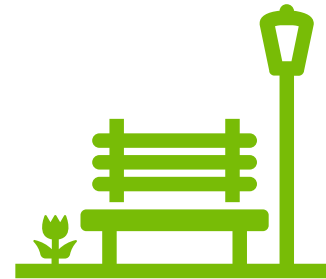
1. zakelijke diensten
2. bouw
3. zorg

is de top-3 van sectoren waarin
Leidse zzp'ers werken

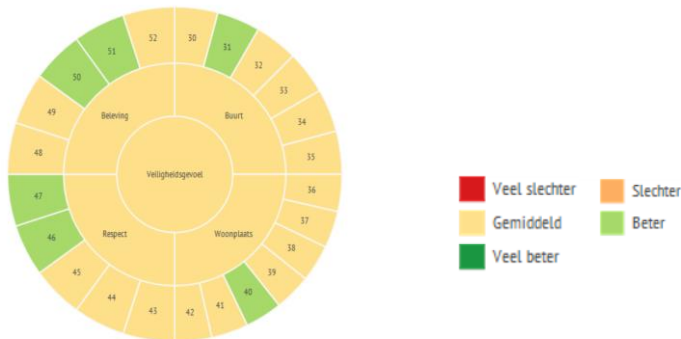
Bron: [Feitenblad Bedrijven en werkgelegenheid 2018](#)

Leefbaarheid & veiligheid

- **Veiligheidsgevoel**
- **Aantal misdrijven naar soort**
- **Overlast**
- **Leefbaarometer**

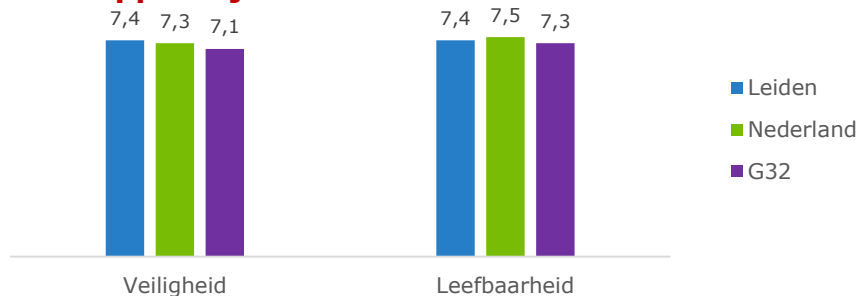

Profiel veiligheidsbeleving gemeente Leiden

Bron: Veiligheidsmonitor 2017 (via Beleidsonderzoek)

Rapportcijfers van de inwoners

Bron: Politiecijfers, via www.leidenincijfers.nl en CBS

Veiligheidsbeleving: Gemiddelde scores voor Leiden

Elke twee jaar vindt de Veiligheidsmonitor plaats. Daarin zitten verschillende vragen die kunnen worden teruggebracht op veiligheidsgevoel. In de figuur hiernaast zijn die samengebracht in vier deelterreinen: buurt, woonplaats, respect en beleving. Op alle terreinen scoort Leiden gemiddeld, op een aantal deelterreinen (buitenste ring) beter dan gemiddeld.

Rapportcijfer Veiligheid in de buurt

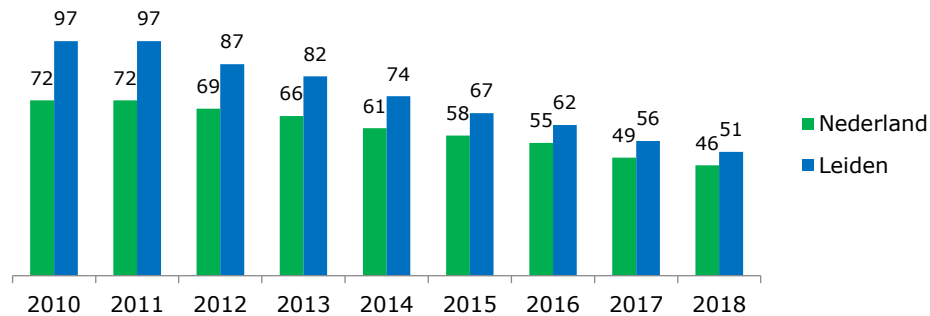

Leiden:	7,4
Nederland:	7,3
G32:	7,1

Ook voor de leefbaarheid in de buurt zijn rapportcijfers gegeven: ook hier geeft de Leidenaar een 7,4 aan hun stad. Dat zit tussen de score van Nederland en de G32 in.

Misdrijven per 1.000 inwoners, Leiden en Nederland

Aantal misdrijven naar soort (totaal 6.370)

Bron: Politiecijfers, via www.leiden/ncijfers.nl en CBS

Misdrijven: daling van (bij politie bekende) misdrijven

Politiecijfers van de afgelopen jaren laten zien dat er een daling is van de bij de politie bekende misdrijven, zowel in Nederland, maar meer nog in Leiden: de reeksen naderen elkaar.

In Leiden was dit een daling van 97 naar 51 per duizend inwoners. Het is logisch dat het aantal per duizend inwoners in Leiden, als middelgrote stad, hoger is dan in Nederland als geheel.

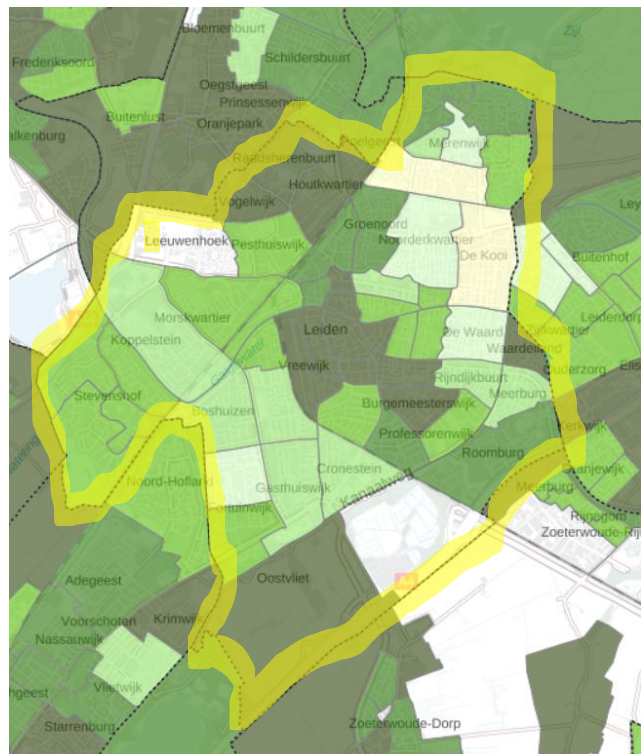
In totaal waren er in 2018 bijna 6.400 misdrijven bekend bij de politie. In 2016 waren dit er nog ruim 7.600.

Bijna 60% van deze misdrijven bestaat uit vermogensdelicten, zoals diefstal, inbraak etc.

De geweldsmisdrijven zijn in aantal weliswaar kleiner, maar in impact vaak groot.

Een aantal geselecteerde misdrijven heet samen 'High Impact Crime': geweld, inbraak in woning, straatroof en overval. Dit aantal is gestabiliseerd op ca. 840 per jaar.

Leefbaarometer Leiden, 2018

Leefbaarheidsituatie,
Schaalafhankelijk, 2018
| Gemeentegrenzen 2018

Leefbaarheid: Voldoende tot uitstekend; enkele uitzonderingen

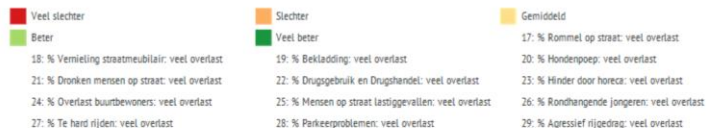
Elke twee jaar is er een update van de Leefbaarometer, een kaart waarop tot op zeer laag niveau en op basis van ca. 100 indicatoren een index voor Leefbaarheid (of de ontwikkeling van de leefbaarheid voor een bepaalde periode) zichtbaar is. Links is binnen de gele lijnen Leiden te zien. De legenda laat zien dat Leiden op buurniveau nergens 'in de rode vlakken' komt.

Ingezoomd op grids van 100x100 m. zien we Een paar kleine gebieden die minder goed scoren: in de Hoven, de Slachthuisbuurt en een klein stukje in Leiden ZW.

Bron: [Leefbaarometer](#)

Profiel overlast Leiden t.o.v. Nederland, 2018

Bron: Veiligheidsmonitor (via Beleidsonderzoek)

Overlast: Leiden vergelijkbaar met Nederland

Vanuit de Veiligheidsmonitor is een profiel samengesteld uit allerlei aspecten die te maken hebben met overlast.

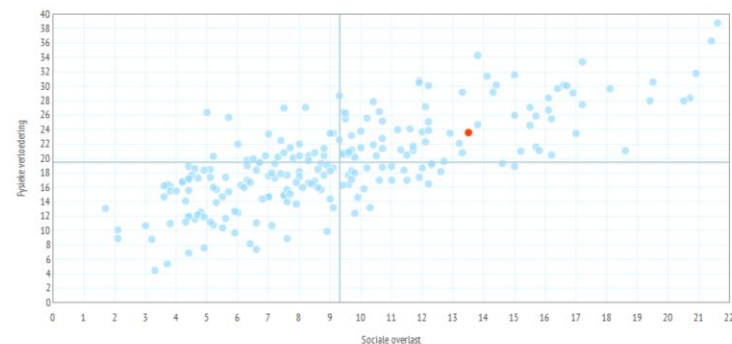
Dit is onderverdeeld in:

- Fysieke verloedering (gemiddeld)
- Sociale overlast (gemiddeld)
- Verkeersoverlast (beter dan gemiddeld)

Weinig overlast zien we op 'te hard rijden', 'hondenpoep' en 'lastig worden gevallen op straat'.

Relatief wat meer overlast dan gemiddeld zien we op rommel op straat, horecaoverlast, overlast van buurtbewoners en rondhangende jongeren.

Hieronder zien we de relatie tussen fysieke en sociale overlast in allerlei gemeenten, met Leiden als rode stip.

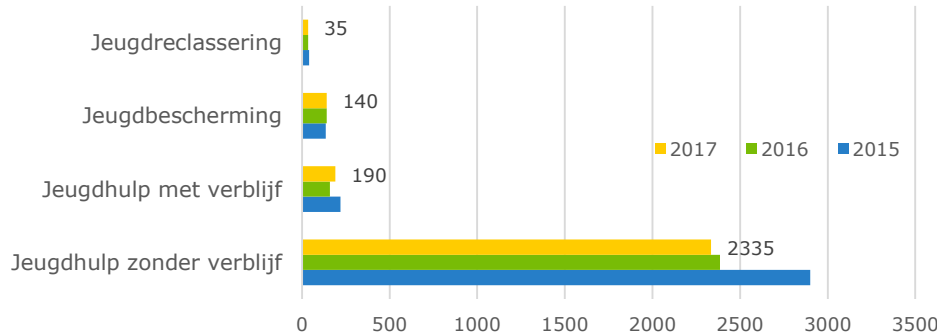
Betrouwbaarheidsmarge 95% — Gemiddelde ● Leiden

Maatschappelijke ondersteuning

- Jeugdzorg
- WMO
- Sociale cohesie
- Vrijwilligerswerk en mantelzorg
- Combinatie van voorzieningen in verschillende domeinen

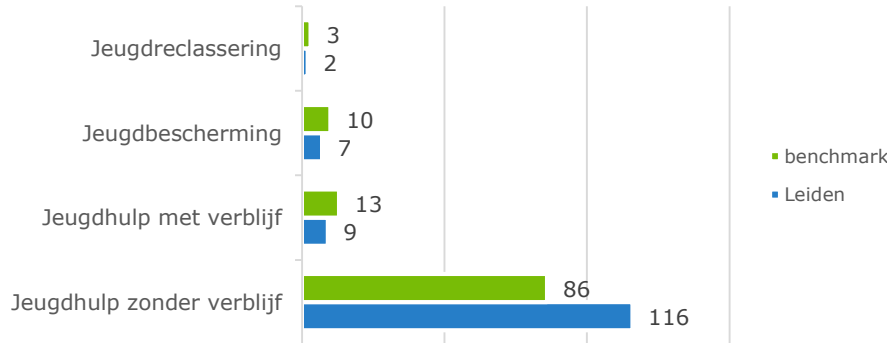
Aantal Leidse jongeren met Jeugdzorg

Jeugdzorg: Minder jeugdhulp zonder verblijf

Verreweg de meest geboden hulp is Jeugdhulp zonder verblijf. Dit betreft 2.335 jongeren in Leiden, dat is 14,3% van de jongeren tot 18 jaar (2017). In 2015 waren dit nog 2.900 jongeren. Helaas zijn er van 2018 nog geen jaarcijfers bekend. De anderen vormen van jeugdzorg schommelen wat maar zijn niet opvallend gestegen.

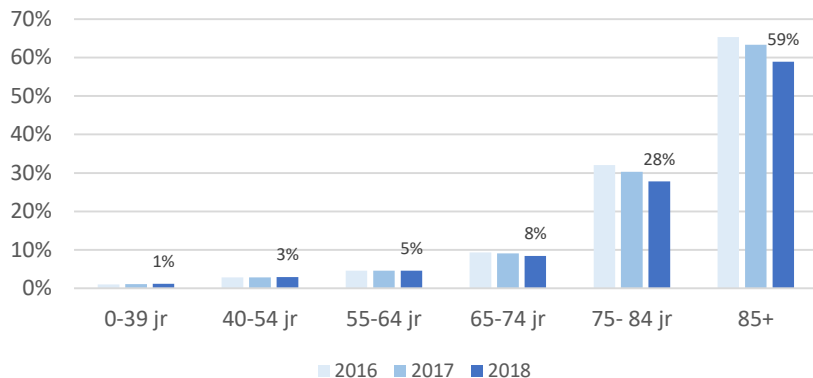
Soorten Jeugdhulp Leiden en benchmarkgemeenten

Als we de aantallen per 1.000 jongeren berekenen kunnen we vergelijken met andere gemeenten tussen de 100.000 en 300.000 inwoners. Dan blijkt dat in Leiden veel jongeren, nl. 116 per 1.000 jongeren, Jeugdhulp zonder verblijf krijgen. In de benchmark is dit 86. Voor Jeugdhulp met verblijf en Jeugdbescherming geldt juist dat er in Leiden minder jongeren zijn hiermee dan in de benchmark.

Bron: [Waarstaatjegemeente - Jeugdhulp](#)

% Wmo-gebruik naar leeftijd

Aantal Wmo-voorzieningen

- Maatwerkarrangement
- Hulpmiddelen en diensten
- Hulp bij het huishouden
- Ondersteuning thuis
- Verblijf en opvang

Wmo-gebruik: Lichte daling; Wmo vooral voor ouderen

WMO-gebruik is sterk verbonden met leeftijd. Dat is niet verwonderlijk. Er is een duidelijk verschil in gebruik onder en boven de 75 jaar. Zo zien we dat de helft van alle Wmo-gebruik terecht komt bij 75-plussers. Van alle 85-plussers maakt 59% gebruik van minimaal één Wmo-voorziening. Dit percentage is de afgelopen drie jaar langzaam gedaald, net zoals bij de 75-84-jarigen.

Het gaat hier uitsluitend om de individuele Wmo-voorzieningen. Deze zijn onder te verdelen in de vijf categorieën in de cirkeldiagram. De meeste mensen hebben 1 (of meer) 'Maatwerkvoorzieningen', gevolgd door 'Hulpmiddelen en diensten'.

Hieronder zien we de tevredenheid van Leidse en Nederlandse WMO-clients op een aantal aspecten .

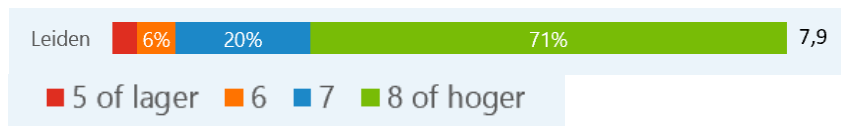
Clientervaring WMO, 2018

■ Nederland ■ Leiden

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Rapportcijfer 'geluksgevoel' (2019)

Gevoel van eenzaamheid (2019)

In mijn buurt staan buurtbewoners voor elkaar klaar (2019)

Sociale cohesie: Alleenstaanden vaker eenzaam

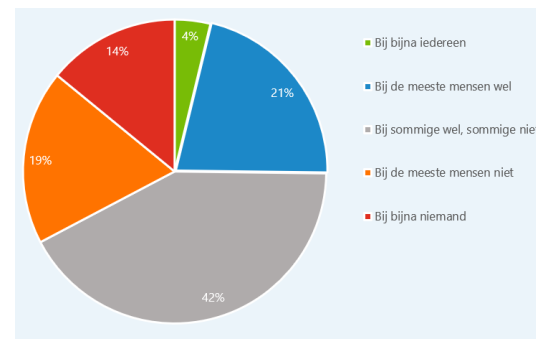
Leidenaren geven zichzelf gemiddeld een 7,9 voor hun geluksgevoel.

Alleenstaande Leidenaren zijn gemiddeld vaker eenzaam dan samenwonenden; dit geldt voor alle leeftijdsgroepen.

40% denkt dat buurtbewoners altijd voor elkaar klaar staan als het nodig is, 17% denkt van niet.

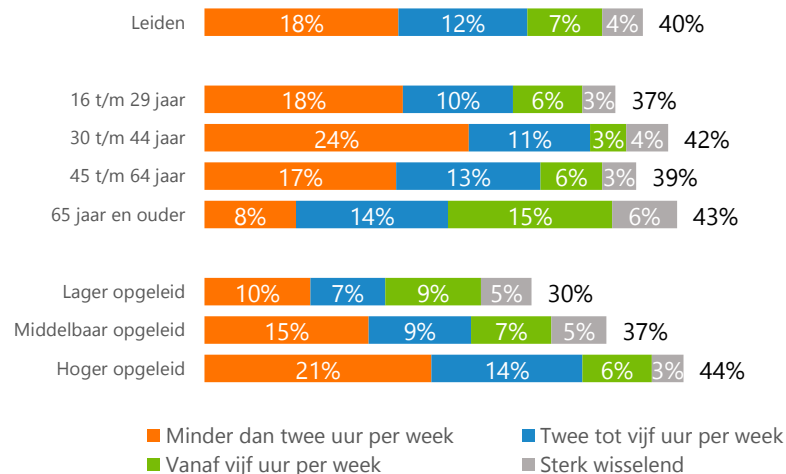
En hieronder zien we bij hoeveel mensen in de buurt iemand zichzelf betrokken voelt.

Bij wie in de buurt voelt u zich betrokken? (2019)

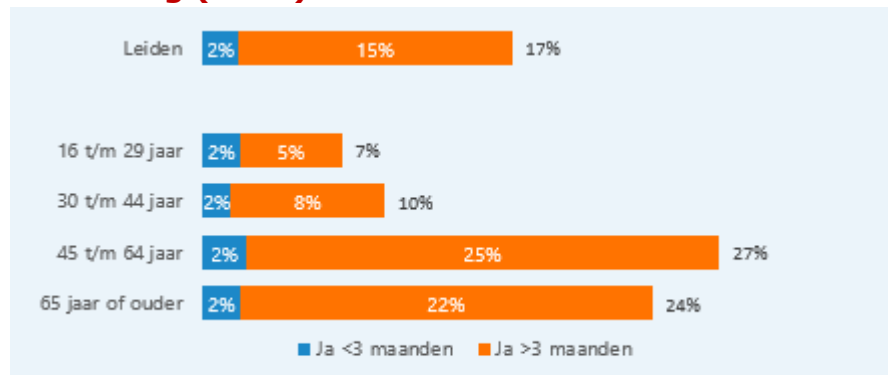

Bron: [Stads- en Wijkenquête 2019](#)

Vrijwilligerswerk (2019)

Mantelzorg (2019)

Bron: [Stads- en Wijkenquête 2019](#)

Vrijwilligerswerk: meer bij hoger opgeleiden

Van alle Leidenaren doet 40% aan vrijwilligerswerk. 7% doet dit 5 uur of meer per week. De verschillen per leeftijdsgroep zijn klein, maar bij de opleiding zien we dat hoger opgeleiden vaker vrijwilligerswerk doen dan laag en middelbaar opgeleiden. Van de genoemde organisaties staat de sportvereniging op nummer 1 en de school op nummer 2.

Mantelzorg: vooral door 45-plussers

17% van alle Leidenaren verleent mantelzorg aan iemand in de omgeving die langdurig ziek of hulpbehoevend is. De mantelzorgers zijn veelal boven de 45 jaar. Het [SCP en PBL](#) verwachten dat er richting 2040 minder mantelzorgers beschikbaar zijn en dat er relatief meer oudere mantelzorgers voor ouderen zullen zijn.

De 17% is gelijk verdeeld over het aantal uren:

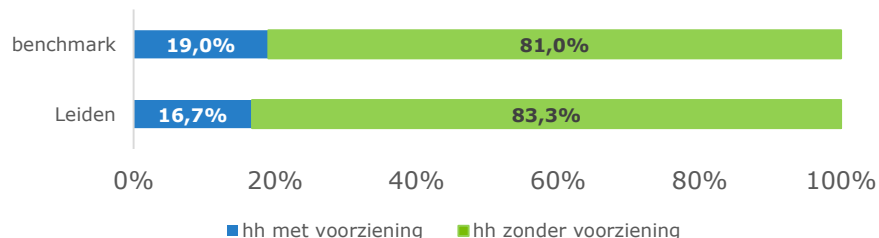
Uren mantelzorg per week

4% af en toe
4% < 8 uur per week
4% > 8 uur per week
5% uren onbekend

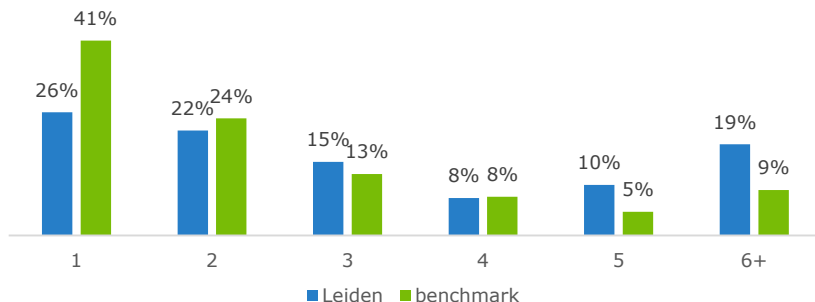
Van de mantelzorgers voelt 73% zich niet of een beetje belast, 24% tamelijk zwaar belast, en 3% heel zwaar belast.

Huishoudens met en zonder individuele voorziening Wmo, Jeugd- en/of participatiewet (2018)

Aantal voorzieningen per huishouden (van hh. met min. 1 voorziening, 2018)

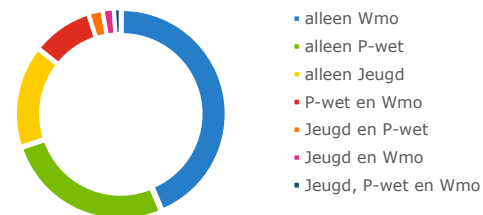

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Combinaties van Wmo, Jeugdhulp en Participatiewet op huishoudenniveau

Bijna 17% van de Leidse huishoudens doet een beroep op een of meer individuele voorzieningen in het kader van een van de domeinen: Wmo, de Jeugdwet of de Participatiewet. Dat is onder het gemiddelde van de benchmark (steden tussen de 100.000 en 300.000 inwoners): 19%.

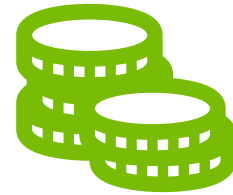
Een aantal huishoudens maakt gebruik van voorzieningen in verschillende domeinen. 86% blijft binnen een domein, de meeste binnen de Wmo (44%). Een veel voorkomende combinatie is de Participatiewet en WMO. Deze verdeling komt sterk overeen met die van de benchmark.

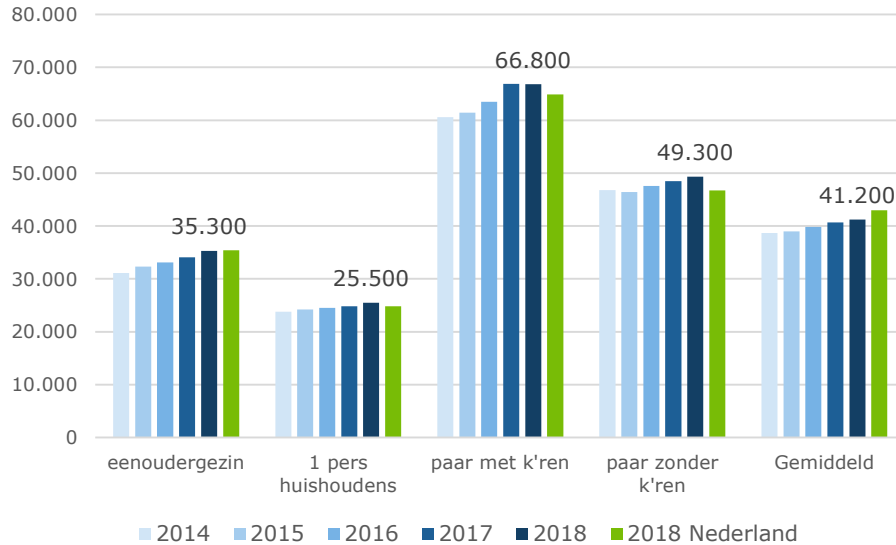
Binnen de huishoudens met een of meer voorzieningen zijn in Leiden relatief **veel huishoudens met 5 of meer voorzieningen** binnen de domeinen (29% tegen 14% in de benchmark). En veel minder met maar 1 voorziening. Achterliggende cijfers wijzen uit dat dit pas sinds 2018 het geval is.

Inkomen

- **Ontwikkeling inkomensgroepen en inkomensverdeling**
- **Bijstandsgerechtigden**
- **Huishoudens en kinderen 'in armoede'**

Besteedbaar huishoudinkomen

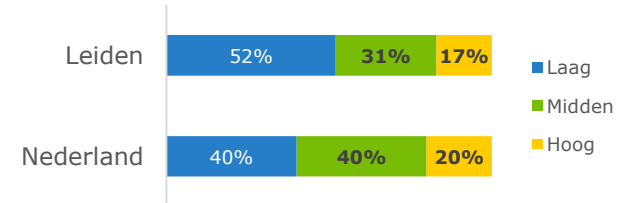
Het besteedbare huishoudinkomen in Leiden is gemiddeld: **€ 41.200** Nederland: € 43.000.

Inkomens: stijging vooral bij eenoudergezinnen

Het gemiddelde besteedbare inkomen van een Leids huishouden is € 41.200. Dit is iets minder dan het Nederlands gemiddelde: € 43.000. Studenten zijn hier niet meegerekend.

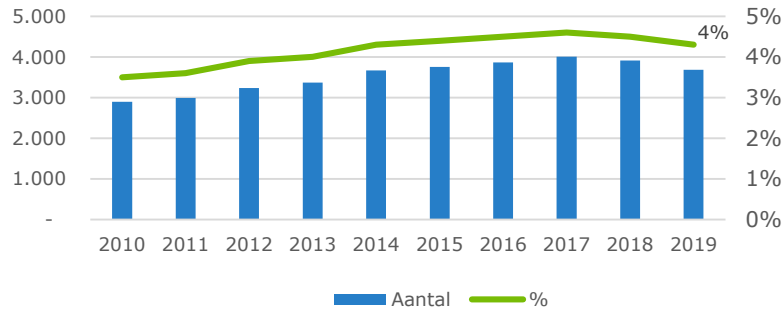
We zien ook de inkomens van de verschillende soorten huishoudens. Zo heeft een 1-persoonshuishouden gemiddeld € 25.500 te besteden, een paar met kinderen € 66.800.

Hieronder zien we dat Leiden relatief veel (nl. 52%) huishoudens heeft in de klasse die landelijk de laagste 40% is. Dit is inclusief studenten. (Dit zijn dus landelijke inkomensgrenzen).

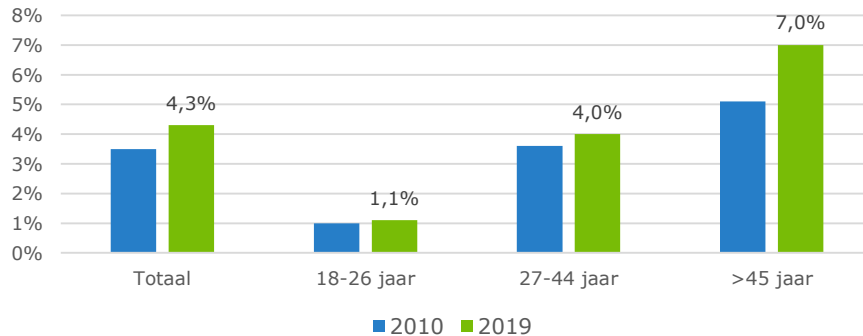

Bron: CBS, [via www.leidenincijfers.nl](http://www.leidenincijfers.nl)

Aantal en % bijstandsgerechtigden

% bijstandsgerechtigden per leeftijdsgroep

Bijstandsgerechtigden: In Slaaghwijk leeft 1 op de 5 kinderen in een bijstandsgezin

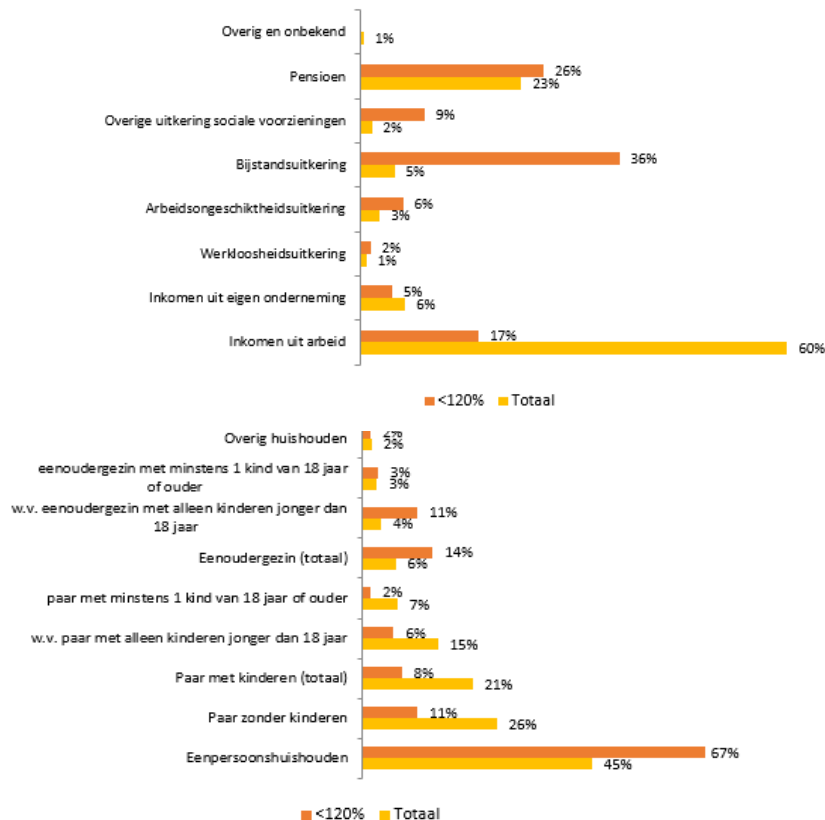
Leiden heeft 3.684 bijstandsgerechtigden. Dit is 4,3% van de bevolking. De meesten zijn ouder dan 45 jaar (bijna 2.200 mensen). Onder deze leeftijdsgroep is het % bijstandsgerechtigden 7%.

Speciale aandacht is er voor kinderen in bijstandsgezinnen. De 1.328 Leidse kinderen die in een bijstandsgezin wonen zijn onevenwichtig over Leiden verspreid. Het hoogste % vinden we in de Slaaghwijk (21,5%).

3.684 bijstandsgerechtigden
1.328 kinderen in bijstandsgezin
6,8% van de kinderen

Bron: www.leidenincijfers.nl

Huishoudens (totaal en de groep <120%) naar voornaamste bron van inkomsten en naar huishoudensamenstelling

Bron: [Maatwerk UDC Leiden071](https://maatwerk.ude.nl/071)

Huishoudens in armoede: 6.600 huishoudens onder inkomens- en vermogensgrens

Onderzoek van het UDC Leiden071 wijst uit dat afgerond 6.600 huishoudens onder de 120% van het beleidsmatig minimum* zitten en ook onder een bepaalde vermogensgrens. Dit is 12% van alle particuliere huishoudens (d.w.z. exclusief studenten).

Oververtegenwoordigd in deze groep huishoudens:

- Huishoudens met een bijstandsuitkering
- Eenpersoonshuishoudens en éénoudergezinnen
- Huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond
- Huishoudens uit de wijken Leiden Noord, Binnenstad-Noord en Bos- en Gasthuis.

Links zien we o.a. dat niet alleen mensen met een bijstandsuitkering onder een bepaalde inkomensgrens zitten en:

12,7% van de kinderen < 18 jaar leeft in een gezin onder 120% van beleidsmatig minimum en vermogensgrens

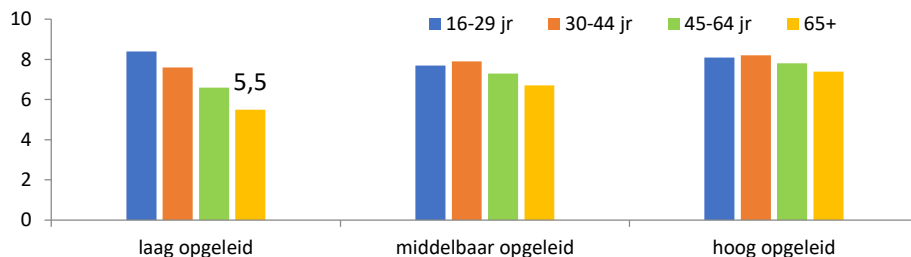
*de hoogte hiervan varieert per soort huishouden en is gelijk aan 120% van de bijstandsnorm

Digitalisering

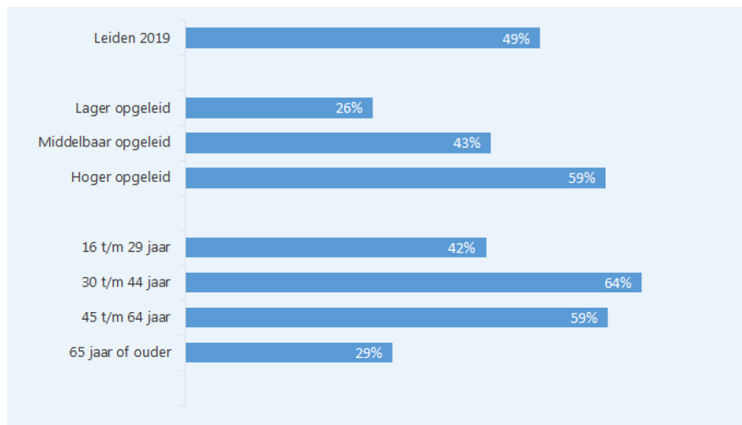

- **Digivaardigheid & digitaal zakendoen met overheid**
- **Gemeente Leiden & Datagedreven werken**

Gemiddeld rapportcijfer 'digivaardigheid' naar leeftijd en opleiding (2019)

% inwoners dat afgelopen jaar iets via de gemeentewebsite heeft geregeld

Bron: [Feitenblad Digitaal zakendoen met de overheid](#)

Digivaardigheid: laag opgeleid en 'op leeftijd' minder digivaardig

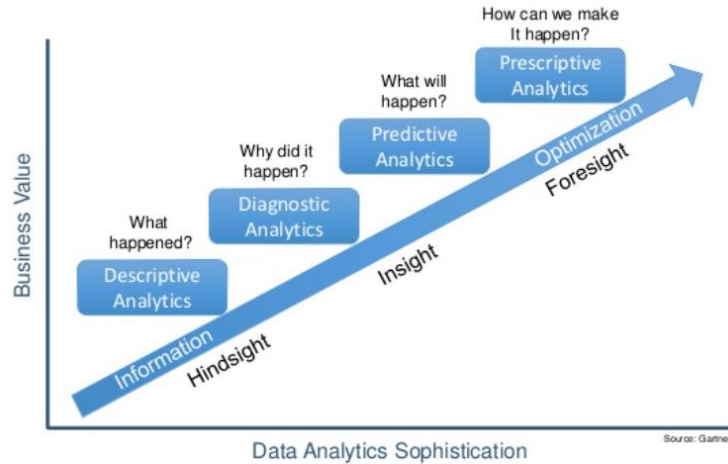
Ca. 4 mln. Nederlanders zijn niet digitaal vaardig genoeg om digitaal zaken te doen met de overheid. Hoe zit dit in Leiden?

93% van de Leidenaren maakt dagelijks gebruik van internet. Van de lager opgeleiden is dit 70% en van de 65-plussers 73%. Van hen maakt (minstens) 10% nooit gebruik van internet. Ook hebben zij minder vaak een DigiD.

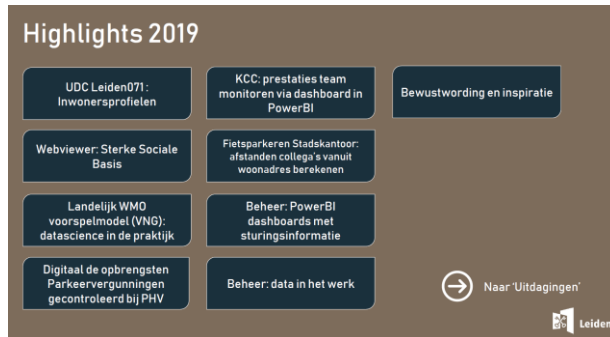
Gebruik van internet is nog geen garantie om overheidszaken goed digitaal te kunnen regelen. Van de lager opgeleiden geeft bijvoorbeeld een derde zichzelf een rapportcijfer van 5 of lager voor het eigen vermogen om digitaal zaken te kunnen doen met de overheid. Ongeveer de helft van de Leidenaren heeft het afgelopen jaar iets via de website geregeld. De andere helft had het niet nodig. Sommigen belden liever, vonden de informatie onvoldoende, kwamen langs of vonden het te ingewikkeld.

De gemeente Leiden werkt van twee kanten aan het eenvoudiger maken voor burgers van digitaal zakendoen: ten eerste door burgers digitaal vaardiger te maken (cursussen etc. in het kader van 'Digisterker') en ten tweede door het digitaal zakendoen met de gemeente makkelijker te maken.

Stappen in ontwikkeling data-science (Gartner)

Highlights 2019 Datagedreven werken gemeente Leiden

Gemeente Leiden steeds meer datagedreven

Binnen de gemeente Leiden wordt hard gewerkt aan 'meer doen met data'.

Het doel is de burgers betere dienstverlening te geven door zelf als organisatie efficiënter en effectiever te werken.

Hierbij doorlopen we de stappen uit het model hiernaast: er is immers in een gemeentelijke organisatie nog veel te winnen met goede beschrijvende analyse ('waar hebben we het over?'). Dit kan o.a. met dashboards duidelijk en inzichtelijk worden.

De volgende stap (diagnostische analyse: 'Hoe komt dat?') houdt vooral in: maak gebruik van (wetenschappelijk) onderzoek dat voorhanden is. Bij voorspellende analyse (om maar niet te spreken van voorschrijvende analyse) gaat het vaak om grote hoeveelheden data (bv. vanuit sensoren verkregen) die bij de gemeente doorgaans (nog) niet voorhanden zijn.

Linksonder staan de highlights van 2019: projecten die innovatief of ondersteunend zijn binnen de organisatie.